

KOTOUTTAVA ERÄLEIRITOIMINTA MAAHANMUUTTAJANUORTEN
KOKEMANA

Katri Järviluoma ja Katja Muhonen
Opinnäytetyö, syksy 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Pohjoinen Oulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakonisen sosiaalityön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + Diakonin
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Järviluoma, Katri & Muhonen, Katja. Kotouttava eräleiritoiminta maahanmuuttajanuorten kokemana. Oulu, syksy 2010. 64s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Pohjoinen Oulu. Sosiaalian koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla nuorten maahanmuuttajien kokemuksia kotouttavasta eräleiritoiminnasta. Tavoitteena oli saada lisää tietoa seurakunnan järjestämästä eräleiripalvelusta ja sen kehittämisestä maahanmuuttajanuorten integraation tukemiseksi.

Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus, joka toteutettiin teemahaastattelun avulla. Aineisto kerättiin haastattelemalla MONESA-hankkeen alaiseen eräleiritoimintaan osallistuneita maahanmuuttajajanooria. Haastatteluihin osallistui yhteensä kahdeksan nuorta. Haastattelut toteutettiin yksilö- ja ryhmähaastatteluina. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tuloksissa ilmeni, että eräleiritoiminta mahdollisti nuorille osallistumisen, oppimisen ja voimaantumisen kokemuksia. Eräleiritoiminta tuki maahanmuuttajanuorten kotoutumista Suomeen. Kirkko nähtiin arjen tukemisessa osallistavana tilana. Suurimmalle osalle nuorista kirkko oli kuitenkin vieras, jolloin kirkko ei pääse toteuttamaan tehtäväänsä heidän elämässään. Tärkeimmäksi kehittämisalueeksi nousi suomalaisnuorten mukaan saaminen eräleiritoimintaan.

Jatkotutkimusaiheena olisi kiinnostavaa tutkia eräleiritoimintaa mukana olleiden suomalaisnuorten kokemana. Lisäksi maahanmuuttajanuorten kokemuksia olisi hyvä tutkia uudelleen heidän myöhemmässä elämänvaiheessa. Näin voitaisiin selvittää kuinka heidän ymmärryksensä ja kokemuksensa eräleiritoiminnasta kotouttavana tukimuotona on aikojen saatossa muuttunut.

Avainsanat: maahanmuuttajajanoori, kotoutuminen, leiritoiminta, kirkon maahanmuuttajatyö, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Järviluoma, Katri & Muhonen, Katja. Integrating wilderness camp activity experienced by young immigrants. Oulu, Autumn 2010. 64p., 2 appendices.

Deaconia University of applied sciences, Diak North Oulu. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work, Bachelor of Social Services + Qualification of Deacon.

The meaning of the thesis was to describe the experiences of young immigrants about the integrating wilderness camp activity. The aim was to get more information of wilderness camp service, arranged by congregations and to develop it to support in the integration of young immigrants.

The thesis was a qualitative research, which was carried out as theme interviews. The material was gathered by interviewing young immigrants, who participated in the wilderness camp activity under MONESA-project. The total of eight young people were interviewed. Interviews were carried out as individual and group interviews. The material was analyzed by inductive content analysis.

The results showed that the wilderness camp activity enabled experiences in participation, learning and empowerment of the youth. The wilderness camp activity supported the integration of the youth into Finland. The church was seen as a participating state supporting everyday life. The church was unfamiliar to the majority of the youth, therefore the church cannot carry out its task among their lives. The most important area of the development was to get Finnish youth along the wilderness camp activity.

As a further study it would be interesting to study the wilderness camp activity experienced by the participated Finnish youth. In addition, it would be good to restudy experiences of young immigrants in a later phase of their lives. In this way it could be canvassed how their understanding and experience of the wilderness camp activity as integrating form of support has changed through time.

Keywords: young immigrants, integration, wilderness camp activity, immigrant work of church, qualitative research

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO	6
2 KOTOUTUMINEN OSANA SUOMEN INTEGRAATIOPOLITIIKKAA	8
2.1 Maahanmuutto- ja integraatiopolitiikka.....	8
2.2 Maahanmuuttaja ja kotoutuminen käsitteinä	10
2.3 Maahanmuuttajanuori kulttuurien ristipaineessa	12
2.4 Maahanmuuttajanuoren integraation haasteet.....	13
2.5 Ryhmä kotoutumisen tukena.....	15
3 KOTOUTTAMISPALVELUT SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA	17
3.1 Yleiset yhteiskunnan tarjoamat palvelut	17
3.2 Kirkon visio maahanmuuttajatyöstä	18
3.3 Diakoninen maahanmuuttajatyö	20
3.4 Maahanmuuttajanuorille suunnatut palvelut.....	22
3.5 MONESA-eräleiritoiminta kotouttavana tukimuotona.....	23
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	25
4.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimustehtävät	25
4.2 Aineiston keruu	26
4.3 Aineiston analyysi.....	29
5 ERÄLEIRITOIMINTA KOTOUTUMISEN TUKENA.....	31
5.1 Osallistuminen	32
5.2 Oppiminen.....	33
5.3 Voimaantuminen.....	34
6 KIRKKO MAAHANMUUTTAJANUOREN TUKENA.....	35
6.1 Osallistava tila.....	36
6.2 Ei tukea	36
6.3 Hengellinen tuki	37
7 ERÄLEIRITOIMINNAN KEHITTÄMINEN	38
7.1 Suomalaisnuorten mukaan saaminen leirille	39
7.2 Työtehtävien ja leiritoiminnan kehittäminen	39

7.3 Leiriolosuhteiden parantaminen.....	40
7.4 Leiriturvallisuuden parantaminen	40
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	42
9 TULOSTEN VERTAILUA AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN	43
10 TUTKIMUSETIIKKA.....	46
11 LUOTETTAVUUS	49
12 POHDINTA	52
LÄHTEET.....	56
LIITE 1: Haastattelukysymykset	
LIITE 2: Saatekirje	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvata maahanmuuttajanuorten kokemuksia seurakunnan järjestämästä kotouttavasta eräleiritoiminnasta. Tutustuttuamme aikaisempiin aiheeseen liittyviin tutkimuksiin, olemme tulleet siihen johtopäätökseen, että seurakunnan roolia maahanmuuttajanuorten parissa tehtävässä työssä tulisi kehittää ja parantaa. Erityisesti seurakunnan tulisi löytää keinoja, joilla maahanmuuttajat löytäisivät seurakunnan tarjoamien palvelujen piiriin. Tavoitteenamme on saada lisää tietoa seurakunnan järjestämästä eräleiripalvelusta ja sen kehittämisestä maahanmuuttajanuorten kokemusten kautta heidän integraationsa tukemiseksi.

Suomessa maahanmuuttajien osuus koko väestöstä on 2,9 prosenttia, mikä on vähän muihin Euroopan maihin verrattuna (Tilastokeskus 2010b). Vaikka maahanmuuttajien määrä Suomessa on suhteellisen pieni, ovat he kuitenkin osa suomalaista yhteiskuntaa ja he etsivät omaa paikkaansa vieraan kulttuurin keskellä. Tästä syystä kotouttavien toimintamuotojen merkitystä ei voi vähätellä. Jokaisella ihmisellä tulisi olla oikeus kokea olevansa osa yhteiskuntaa, jossa elää. Myös kirkko on osa suomalaista yhteiskuntaa. Sillä on merkittävä osansa palvelujen tarjoajana. Kirkon haasteena tänä päivänä on löytää keinoja, joilla saataisiin maahanmuuttajat kirkon palvelujen piiriin (Tiainen 2008, 59).

Erityisesti nuoren maahanmuuttajan elämä uudessa yhteiskunnassa on haastavaa. Hän rakentaa identiteettiään kahden eri kulttuurin ristipaineessa. (Räty 2002, 169.) Nuorten kotoutumisen tukemiseksi parhaalla mahdollisella tavalla, olisi tärkeää, että heidän oma äänensä pääsisi kuuluviin. Kun nuoren kokemukset tuodaan esiin, voidaan löytää keinoja heille suunnattujen palvelujen kehittämiseksi.

Toteutimme opinnäytetyömme laadullisella tutkimusmenetelmällä haastatteleamalla eräleiritoiminnassa mukana olleita maahanmuuttajanuoria. Valitsimme laadullisen tutkimusmenetelmän, koska sillä voidaan parhaiten kuvailla maahanmuuttajanuorten omia kokemuksia. Eräleiritoiminta on MONESA-hankkeen alainen paikallishanke, jonka tavoitteena on tutustuttaa maahanmuuttajanuoria suomalaiseen kulttuuriin ja tapoihin.

Halusimme selvittää miten maahanmuuttajanuorten mielestä eräleiritoiminta tukee heidän kotoutumistaan. Meitä kiinnosti myös tietää, miten maahanmuuttajanuorten mielestä Suomen evankelis-luterilainen kirkko tukee heidän arkeaan. Nuorten kokemusten pohjalta pyrimme löytämään ideoita eräleiritoiminnan kehittämiseksi.

2 KOTOAUTUMINEN OSANA SUOMEN INTEGRAATIOPOLITIikka

2.1 Maahanmuutto- ja integraatiopolitiikka

Suomen kokonaisväkiluku oli syyskuun lopussa 5 369 500. Vuoden 2009 tilastojen mukaan Suomeen muutti ulkomailta yhteensä 26 700 henkeä. Määrä on 2400 henkeä pienempi verrattaessa edellisvuoden maahanmuuttoon. (Tilastokeskus 2010a.) Määrä ei ole kuitenkaan laskenut 2000-luvun alun tasolle, vaan on pysynyt suhteellisen korkeana (Tilastokeskus 2009). Maahanmuuttajien osuus Suomen koko väestöön nähden on 2,9 prosenttia, mikä on melko pieni verrattuna muihin Euroopan maihin (Tilastokeskus 2010b). Huolimatta siitä, että maahanmuuttajien suhteellinen osuus koko Suomen väestöstä on pieni, heidän kotouttamisensa merkitystä ei voi vähätellä. Maahanmuuttajat elävät valtaväestön keskuudessa, ja heillä on oikeus täysivaltaiseen jäsenyyteen suomalaisessa yhteiskunnassa. Auttamalla yksilöä, apu kohdistuu koko yhteisöön ja vaikuttaa siten laajemmin yhteiskunnan rakenteisiin (Rättyä 20009, 86–87). Jotta maahanmuuttajat pääsisivät osaksi yhteiskuntaa, tarvitaan maahanmuutto- ja integraatiopoliittisia linjauksia.

Suomen hallituksen vuonna 2006 hyväksymässä maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa maahanmuuttoa lähestytään kokonaisvaltaisesta näkökulmasta (Sisäasiainministeriö 2010, 2). Maahanmuuttopolitiikan peruspyrkimyksenä on maahanmuuttajien tehokas integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan (Räty 2002, 134). Maahanmuuttopoliittisen ohjelman keskeisiä teemoja ovat muun muassa työllistyminen, kotouttamisjärjestelmän tehostaminen ja etnisten suhteiden parantaminen. Näiden teemojen avulla pyritään tukemaan maahanmuuttajan kotoutumisprosessia Suomessa. (Sisäasiainministeriö 2010, 17–19; Työ- ja elinkeinotoimisto 2006.)

Eniten huomiota on saanut ohjelman työvoimapolitiittinen linjaus, jonka tavoitteena on korvata eläkkeelle jäävä työvoima maahanmuuttajilla (Suokonautio 2008, 36–37; Sisäasiainministeriö 2010, 1-2; Pitkänen 2006, 20). Yli kolme neljänestä maahanmuuttajista on työkäisiä (Suokonautio 2008, 37). Tästä syystä maahanmuuttajien työllistymisen esteitä, kuten kielitaidon puutetta ja paikalliskulttuurin tuntemattomuutta ja työnantajien ennakkoluuloisia asenteita tulisi poistaa (Suokonautio

2008, 36–37; Sisäasiainministeriö 2010, 6). Nykyisen yhteiskuntarakenteen sekä elintason säilyttämiseksi kotouttaminen on entistä ajankohtaisempaa (Kaikkonen 2004, 138–139). Työvoimapolitiittisen linjauksen painottuminen työperäiseen maahanmuuttoon on kuitenkin herättänyt kritiikkiä (Suokonautio 2008, 37–38). Suomeen tulee maahanmuuttajia myös muista syistä, kuten esimerkiksi turvapaikanhakijoina. Tästä syystä olisi hyvä tukea Suomessa jo asuvien maahanmuuttajien työllistymistä sen sijaan, että edistetään työperäistä maahanmuuttoa (Forsander 2000, 54).

Maahanmuuttopolitiikkaa seuraa integraatiopolitiikka, kun pyritään kotouttamaan maahanmuuttajat osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Integraatiopolitiikan tavoitteena on muun muassa tasa-arvon turvaaminen maahanmuuttajille (Kettunen, Ihalainen & Heikkinen 2001, 111; Lepola 2000, 207). On myös tärkeää, että maahanmuuttajalla on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon (Räty 2002, 134; Työministeriö 2005, 5). Integraatiopolitiikan avulla pyritään tukemaan maahanmuuttajien omaa kulttuuria ja etnistä yhteyttä, sekä edistämään suvaitsevaisuutta heitä kohtaan. Kulttuurisen moniarvoisuuden hyväksyminen on kotoutumisen tärkeä tekijä. (Kettunen ym. 2001, 111.)

Laki säätelee Suomessa maahan pääsyä, maassa asumista ja kansalaisuuden saamista. Suomen valtion tulee myös noudattaa maassa asuvien ulkomaalaisten oikeuksiin liittyviä kansainvälisiä sopimuksia. Integraatiopolitiikan tulee olla osa yleistä huono-osaisuutta ja syrjäytymistä ehkäisevää yhteiskuntapolitiikkaa. Hyvinvointiyhteiskunnassa maahanmuuttajien tasavertaisuutta tuetaan. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole passivoida maahanmuuttajia, vaan tukea heitä toimimaan aktiivisina yhteiskunnan jäseninä. (Lepola 2000, 29–30; 207.) Maahanmuuttajia tulisi siten voimaannuttaa osallistumaan omien asioidensa edistämiseen. Tätä voidaan toteuttaa muun muassa ryhmätoiminnan ja vertaistuen avulla. On tärkeää, että maahanmuuttaja ottaa vastuun omasta elämästään ja on kiinnostunut siihen liittyvistä asioista. (Anis 2008, 87.) Vastuun kantaminen on kaksisuuntainen tapa toimia, jossa yhteisö huolehtii yksilöstä ja yksilö kantaa vastuuta yhteisöstä (Rättyä 2009, 97).

2.2 Maahanmuuttaja ja kotoutuminen käsitteinä

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka muuttaa maasta toiseen. Tämä yleiskäsite koskee kaikkia maahan muuttavia, jotka tulevat maahan eri syistä. (Haavikko & Bremer 2009a, 70; Haasjoki & Ollikainen 2010, 32; Pitkänen 2006, 19.) Maahanmuuttajat eivät ole asuinmaansa kansalaisia, vaan oleskelevat maassa tilapäisesti tai pidempiaikaisesti (Järvinen 2004, 47).

Suomen kotouttamislaki tuli voimaan vuonna 1999 (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999, 1 luku: 2§; Suokonautio 2008, 34). Samalla muodostui myös kotoutumisen käsite (Suokonautio 2008, 34). Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä sopeutumista osaksi yhteiskuntaa sekä työelämää. Kotoutuakseen maahanmuuttajan tulee kuitenkin säilyttää oma kieli ja kulttuuri. (Oulun kaupunki 2009, 4; Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999, 1 luku: 2§; Sisäasiainministeriö 2010, 17; Suokonautio 2008, 34.) Kotoutuessaan maahanmuuttaja osallistuu valtakulttuurin sosiaaliseen, poliittiseen ja taloudelliseen elämään. Kotoutumisen mahdollistamiseksi valtakulttuurin tulee hyväksyä erilaisuutta. (Ylänkö 1997, 44; Haasjoki & Ollikainen 2010, 38.) Edellytyksenä on, että myös muut kuin maahanmuuttotyötä tekevät viranomaiset sitoutuvat kotouttamistyöhön (Räty 2002, 140).

Kotouttamisesta puhuttaessa viitataan viranomaisten toimenpiteisiin ja voimavaroihin maahanmuuttajan kotoutumisen edistämiseksi (Suokonautio, 2008, 34; Oulun kaupunki 2009, 4; Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999, 1 luku, 2§; Haavikko & Bremer 2009b, 15). Kunnan velvollisuus on laatia maahanmuuttajille kotouttamisohjelma (Oulun kaupunki 2009, 4; Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999, 1 luku, 2§; Räty 2002, 135). Ohjelmassa määritellään toimet, joilla kotouttamista käytännössä toteutetaan. Henkilökohtainen kotouttamissuunnitelma tehdään maahanmuuttajalle, jolla on Suomessa kotikunta. (Suokonautio 2008, 41; Räty 2002, 135.) Sen tarkoituksena on edistää ja tukea kielitaidon, sekä muiden yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen hankkimista. Lisäksi tavoitteena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia osallistua

yhteiskunnan toimintaan. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999, 3 luku, 10§.)

Suomen tai ruotsin kielen oppiminen on yksi tärkeimmistä kotoutumisen edellytyksistä (Työministeriö 2005, 15). Tutkimuksessaan Talib & Lipponen viittavat Skutnabb-Kangaksen teokseen: *Minoritet, språk ock rasism* (1986), jossa korostuu myös kielitaidon merkitys tärkeänä osana kotoutumista, opiskelemista sekä työn hankkimista. Haastateltavat nuoret kertoivat muun muassa siitä, että heidän kohtuullinenkaan kielitaito ei riittänyt työn saamiseen, vaan etnisyys osoittautui esteeksi. Kielitaito nähdään valtakulttuurin vallan käytön välineenä. Kielitaidottomuus on myös psykologinen tekijä, joka heikentää maahanmuuttajan itsetuntoa. (Talib & Lipponen 2008, 105; 107.) Kososen tutkimus osoittaa, että hyvällä suomenkielen taidolla tai koulusaavutuksilla ei ollut kuitenkaan merkittävää vaikutusta maahanmuuttajanuorten hyväksytyksi tulemiseen valtaväestön keskuudessa. (Kosonen 2008, 172.)

Kosonen toteaa tutkimuksessaan, että suomalaisen yhteiskunnan tulisi lisätä keinoja maahanmuuttajien psykologisen hyvinvoinnin ja sosiokulttuurisen sopeutumisen parantamiseksi. Hän esittelee Berryn (2006a) mallia yksilön kulttuurisesta sopeutumisesta. Mallissa yksilön sopeutuminen nähdään neljällä eri tavalla. Maahanmuuttaja marginalisoituu, mikäli hän ei pyri säilyttämään omaa etnistä identiteettiään eikä osallistumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Hän sulautuu, jos hän ei pyri ollenkaan säilyttämään omaa etnistä identiteettiään, vaan omaksuu ainoastaan uuden maan kulttuurin. Kun maahanmuuttaja taas pyrkii pelkästään säilyttämään oman etnisen identiteettinsä, mutta välttelee osallisuuttaan uudesta kulttuurista, hän eriytyy. Kotoutuessaan maahanmuuttaja säilyttää oman etnisen identiteettinsä samalla kun integroituu osaksi uutta yhteiskuntaa. (Kosonen 2008, 3; 22–23.)

Kotoutumisen kehitys voi viedä vuosia ja se edellyttää suomen kieleen, yhteiskuntaan ja kulttuuriin perehtymistä sekä ammatillisen koulutuksen hankkimista. Tavoitteena ei ole sulauttaa vaan pyrkiä säilyttämään maahanmuuttajan oma kulttuuri. (Suokonautio 2008, 34.) Puhuttaessa kotouttamistyöstä, tarkoitetaan valtaväestön ja muiden kotouttavia toimintoja järjestävien tahojen tapaa ymmärtää kotouttaminen prosessina (Talvinen & Nylund 2008, 113).

2.3 Maahanmuuttajanuori kulttuurien ristipaineessa

Nuoruuden pituus voidaan käsittää eri tavoin, koska se määritellään yleensä kulttuurisidonnaisesti. Länsimaisessa kulttuurissa nuoruuden nähdään alkavan noin 11 vuoden iässä ja päättyvän noin 25 vuoden iässä. Nuoruutta pidetään porttina aikuisuuteen. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 1999, 12–13.) Lapsen irrottautuessa kotoaan, ystävyys- ja vertaissuhteet muodostuvat yhä tärkeämmiksi. Hyväksyntä ja myönteiset ystävyysuhteet ovat tärkeitä, nuoren kehitystä tukevia tekijöitä. (Laine 2005, 206; Kautonen 2003, 13.) Suomalainen nuorisokulttuuri asettaa maahanmuuttajanuorelle omat haasteensa ja hänen voi olla vaikeaa löytää paikkaansa suomalaisnuorten joukossa. Nuoret ovat kulttuuristaan huolimatta nuoria ja läpikäyvät saman itsenäistymisprosessin. Kaikki murrosikäiset nuoret etsivät omaa minuuttaan ja kokeilevat rajojaan. (Petrell 2009a, 7.)

Nuoruus on elämänvaiheena mullistaa erityisesti maahanmuuttajanuoren elämää (Räty 2002, 169). Identiteetin haku kahden kulttuurin välillä luo omat haasteensa. Nuori muodostaa käsityksen kulttuuristaan siinä ympäristössä, jossa oma kulttuuri näyttäytyy. Nuoren maailmankuva rakentuu kahden kulttuurin muodostamista erilaisista arvoista ja näkemyksistä. (Räty 2002, 169; Marjeta 1998, 8; Alitolppa-Niitamo 1993, 37; Haasjoki & Ollikainen 2010, 32–33; Alitolppa-Niitamo & Sirkiä 2007, 66.) Maahanmuuttajaan kohdistuu ristipaineita monesta eri suunnasta. Niin entinen kotimaa kuin uusi suomalainen yhteiskunta sekä maahanmuuttajayhteisö asettavat odotuksia maahanmuuttajaa ja hänen toimintaansa kohtaan. (Räty 2002, 108–109; Hautaniemi 2004, 54.) Perheen sisäinen luottamus saattaa horjua ja synnyttää ristiriitoja, koska uudessa maassa on erilaiset perheikäytännöt (Hautaniemi 2004, 54; Talib & Lipponen 2008, 161–162). Ihmiselle syntyy sekä sisäisiä että henkilöiden välisiä ristiriitoja, kun kaksi eri kulttuuria asettuu vastakkain uudessa yhteiskunnassa (Haavikko & Bremer 2009b, 17–18).

Maahanmuuttajanuori oppii yleensä uuden kielen nopeammin kuin vanhempansa (Petrell 2009a, 7; Alitolppa-Niitamo 1993, 31; Haavikko & Bremer 2009b, 26; Räty 2002, 113). Tämä saattaa kääntää perheen roolit pääläelleen ja nuori saattaa esimerkiksi joutua tulkiksi yhteiskunnan ja vanhempiensa välille (Petrell 2009a, 7; Haavikko & Bremer 2009b, 26; Haasjoki & Ollikainen 2010, 33; Räty 2002, 113; Alitolppa-Niitamo

2003, 29). Erilaiset sosiaalistumisen kokemukset saattavat poiketa toisistaan niin paljon, että vanhempien ja lasten välille voi muodostua kulttuurinen kuilu (Alitolppa-Niitamo 1993, 22). Oman yhteisön tuen puuttuessa, murrosikäisten nuorten ja vanhempien kesken syntyy helposti ristiriitoja (Liebkind 1997, 100; Haavikko & Bremer 2009b, 25). Kotona nuoren odotetaan toimivan lähtömaan edellyttämällä tavalla, kun taas koulumaailmassa nuoren tulisi toimia suomalaisten tavoin tullakseen hyväksytyksi. Näin nuorelle saattaa muodostua kaksi persoonaa, eikä hän kykene olemaan oma itsensä. (Petrell 2009a, 7.)

Mikäli nuoren perhe ei kotoudu uuteen kulttuuriin, myös nuoren kotoutuminen heikentyy (Petrell 2009a, 7; Haavikko & Bremer 2009b, 26). Vaarana on, että nuori putoaa koulutuksesta ja vetäytyy lopulta yhteiskunnasta (Petrell 2009a, 7). Opetushallituksen selvityksestä ilmenee, että siirtyminen peruskoulusta lukioon tai ammattikouluun on maahanmuuttajanuorelle haastava vaihe. Jopa kaksinkertainen määrä maahanmuuttajanuorista jää toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle verrattaessa suomalaisnuoriin. Kulttuurinen etäisyys hankaloittaa maahanmuuttajanuoren koulutuspolkua. (Mikola 2009, 15.)

2.4 Maahanmuuttajanuoren integraation haasteet

Yrittäessään kotoutua uuteen yhteiskuntaan maahanmuuttajat kohtaavat monenlaisia ongelmia. He joutuvat käsittelemään ennen maahan tuloaan kokemiaan, traumaattisiakin asioita (Kokkonen 2005, 60; Liebkind & Jasinskaja-Lahti 1997, 94–95; Liebkind 1994, 225; Haavikko & Bremer 2009b, 15). Traumaattiset kokemukset saattavat ilmetä nuorilla esimerkiksi muisti- ja keskittymisvaikeuksina koulussa (Haasjoki & Ollikainen 2010, 36).

Uuden ympäristön aiheuttamien stressitekijöiden laatu ja voimakkuus, sekä maahanmuuttajien yksilölliset ominaisuudet ja sosiaalisen tuen saatavuus ovat ratkaisevia tekijöitä sopeutumisessa (Kokkonen 2005, 60; Liebkind & Jasinskaja-Lahti 1997, 94–95; Liebkind 1994, 225; Rätty 2002, 120). Harrastuksilla ja vapaa-ajalla on merkitystä nuoren sopeutumiselle (Helander & Mikkonen 2002, 98). Vapaa-ajalla nuori hankkii

ystäviä ja etsii itselleen joukon, johon kuulua. Ilman näitä verkostoja nuori saattaa kokea itsensä sivulliseksi. (Petrell 2009b, 9.)

Helander ja Mikkonen ovat tutkineet ilman huoltajaa Suomeen tulleiden lasten ja nuorten kokemuksia. Tutkimuksessa ilmenee, että maahanmuuttajanuorten sosiaaliset verkostot poikkeavat, kun he ovat tulleet maahan ilman huoltajaa, eikä heillä ole läheisiä ympärillään. Nuorten sosiaalisina verkostoina uudessa maassa toimivat viralliset tahot, muut aikuiset ja vertaisryhmät. Tutkimuksen nuoret eivät kuitenkaan halunneet tukeutua ammattiauttajiin, joten on tärkeää, että heillä on lisäksi muita aikuisia ja ystäviä heidän tukena. Ystävyysuhteiden merkitys on yhä tärkeämpää, kun nuoren oma perhe ei ole lähellä. Lisäksi vieraassa kulttuurissa nuoren identiteetin muodostuminen voi vahingoittua. Oma etninen identiteetti voi olla kadoksissa, eivätkä nuoret tunne kuuluvansa mihinkään. Identiteetti kuitenkin vahvistuu, kun nuori saa perheensä luokseen ja tietoisuus omasta minuudesta selkenee. (Helander & Mikkonen 2002, 76–77; 89; 126–127.)

Suurpää on tutkinut suomalaisnuorten käsityksiä maahanmuuttajista. Tutkimus osoittaa, että suomalaisnuorten suhteet lähellä asuviin maahanmuuttajiin eivät olleet erityisen läheisiä. Maahanmuuttajat olivat suomalaisnuorille vain tuttuja, jotka he tunsivat esimerkiksi koulusta. Suurpään empiirisessä aineistossa suomalaisnuoret nostivat esiin pelkoja, joita suomalaiset tuntevat vierautta ja tuntemattomuutta kohtaan. Aineistosta paljastuu myös suomalaisten rasistisia ja ennakkoluuloisia asenteita maahanmuuttajia kohtaan. (Suurpää 2002a, 81; Suurpää 2002b, 168–169; 172–175.)

Keskisaloon tutkimuksessa ”Suomalais- ja maahanmuuttajanuorten vuorovaikutusta joensuulaisen koulun arjessa” ilmenee, että suomalaisnuoret pitävät maahanmuuttajanuorten suomalaistumista perusoletuksena. He pitävät itsestään selvyytenä, että maahanmuuttajanuoret ovat aktiivisia suhteessa heihin, eikä heidän siten tarvitse itse tehdä aloitetta avoimeen ja dialogiseen kanssakäymiseen. (Keskisalo 2003, 122–154.) Talibin ja Lipposen tutkimuksessa taas ilmenee, että maahanmuuttajanuoret eivät pidä Suomea vierasystävällisenä maana. Suomalainen yhteiskunta ei nuorten mukaan kyennyt ottamaan heitä vastaan, vaan pyrki ainoastaan suvaitsemaan heitä. (Talib & Lipponen 2008, 83–85.)

Uuden kotimaan tapahtumilla ja olosuhteilla on enemmän vaikutusta sopeutumiseen kuin menneisyyden tapahtumilla. Selviytyminen uudessa yhteiskunnassa vahvistaa identiteettiä, parantaa itsetuntoa ja auttaa maahanmuuttajaa kohtaamaan uusia haasteita. (Kokkonen 2005, 60.) Sopeutuminen uuteen kulttuuriin on kuitenkin elinikäinen prosessi (Alitolppa-Niitamo 1993, 24; Liebkind & Jasinskaja-Lahti 1997, 94; Rätty 2002, 121).

Sopeutuminen tapahtuu vaiheittain. Kristal-Andersson kuvaa sopeutumista kolmivaiheisena prosessina. Ensimmäisessä vaiheessa maahanmuuttaja saapuu uuteen maahan. Uusi, tuntematon ympäristö herättää pelkoa, hämmennystä ja avuttomuuden tunnetta. Toisessa vaiheessa, prosessin etenemiseksi, maahanmuuttajan tulee uskaltautua kohtaamaan uusia asioita vertailemalla ulkoisia asioita niin tietoisesti kuin tiedostamattakin. Tämä vaihe voi kestää useita vuosia. (Haavikko & Bremer 2009b, 17–18.) Kolmannessa vaiheessa maahanmuuttaja saavuttaa mielen sisäisen tasapainon. Hän kykenee katsomaan taakseen, saadakseen vanhasta kotimaastaan voimaa, joka ei enää kuitenkaan toimi arjen määrittäjänä. (Haavikko & Bremer 2009b, 17–18; Rätty 2002, 128–129.)

2.5 Ryhmä kotoutumisen tukena

Ryhmään viitattaessa tarkoitetaan ihmisjoukkoa, jossa ollaan jatkuvasti vuorovaikutuksessa toistensa kanssa (Kauppila 2006, 85–86). Ryhmässä ihmiset voivat jakaa kokemuksiaan ja tunteuksiaan (Alitolppa-Niitamo & Sirkiä 2007, 10). Ryhmän jokainen jäsen pystyy kommunikoimaan jokaisen ryhmään kuuluvan kanssa kasvokkain. Yleensä ryhmän jäsenillä on yhteinen mielenkiinnon kohde tai tarve. Lisäksi jäsenille on toisistaan hyötyä ryhmässä, ja he jakavat keskenään aineellisia tai aineettomia resursseja. Ryhmytymisen kautta ryhmälle muodostuu oma identiteetti. (Kauppila 2006, 85–86.)

Etnisessä ryhmässä vallitsee tietty kulttuuri, joka välittyy sen jäsenille ja vaikuttaa heidän käyttäytymiseen, ajatteluun ja tunteisiin (Alitolppa-Niitamo 1993, 21–22). Yhteisen kulttuurisen identiteetin omaavassa ryhmässä ihminen voi tuntea olonsa kotoisaksi (Lehtonen & Löytty 2003, 14). Jo pienenä lapsi sisäistää oman etnisen

kulttuurinsa perhepiirinsä kautta. Sosiaalistuessaan etniseen yhteisöönsä, lapsi oppii sisäistämään omalle kulttuurilleen ominaisia toimintamalleja ja tapoja. (Alitolppa-Niitamo 1993, 21–22.)

Vertaisryhmä taas tarkoittaa samantapaisessa asemassa olevien ihmisten välisiä suhteita (Laine 2005, 195). Vertainen on henkilö, joka on saavuttanut nuoren kanssa saman tason sosiaalisessa, emotionaalisessa tai kognitiivisessa kehityksessä. Usein he ovat keskenään ikätovereita. Vertaisten kesken opitaan asenteita, tietoja ja taitoja. Lisäksi nuoret kokevat vertaistensa kanssa asioita, joilla on vaikutusta heidän sopeutumiseensa ja hyvinvointiinsa tulevaisuudessa. Vertaisryhmässä nuori kokee kumppanuutta ja kuuluvansa joukkoon. (Salmivalli 2005, 15; 23; 34.)

Maahanmuuttajan kotoutumisprosessia uuteen kulttuuriin edistää kontaktit muihin ihmisiin ja mahdollisuus päästä osaksi ryhmää. Kun maahanmuuttaja kokee itsensä osalliseksi ja hyväksytyksi erilaisiin toimintoihin, hän viihtyy uudessa yhteiskunnassaan. (Myrén 1999, 32–36; Matinheikki-Kokko & Pitkänen 2002, 52–54.) Oma etninen ryhmä on maahanmuuttajan tärkeä tukiverkosto. Useimmiten maahanmuuttaja viettää vapaa-aikaansa oman maanmiestensä kanssa. Tutussa ryhmässä voi käyttää omaa äidinkieltään ja jakaa samanlaisia kokemuksia tarvitsematta selitellä itseään muille. Maahanmuuttaja ei muutu yhdeksi suomalaiseksi suomalaisten joukkoon, vaan sopeutuu ensin omaan vähemmistöryhmään ja sen kautta suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. (Räty 2002, 108; 112.)

Kososen (1994) tutkimuksessa vietnamilaisten lasten psyykkisestä sopeutumisesta uuteen kulttuuriin todetaan, että ne maahanmuuttajat, joilla on yhteys muihin saman kulttuurin edustajiin, sopeutuvat paremmin suomalaiseen kouluun. Ne lapset, joilla ei ole mahdollisuutta muodostaa oman kulttuurin ryhmää eivät sopeudu yhtä helposti. (Matinheikki-Kokko & Pitkänen 2002, 52.) Näin ollen suhteet oman maan kansalaisiin ovat tärkeämpiä, kuin suhteet uuden maan kansalaisiin (Liebkind 1997, 100). Lähes poikkeuksetta tutkimukset osoittavat, että oman etnisen ryhmän sosiaalinen tuki toimii terapeuttisena välineenä. Sen kautta maahanmuuttaja kokee, että hänestä välitetään. (Alitolppa-Niitamo 1993, 184; Matinheikki-kokko 1994, 91.)

3 KOTOUTTAMISPALVELUT SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA

3.1 Yleiset yhteiskunnan tarjoamat palvelut

Kotouttamispalveluilla tarkoitetaan palveluja ja toimenpiteitä, jotka tukevat ja edistävät kotoutumista (Saarto 2006, 15–16; 18). Aluksi maahanmuuttaja tarvitsee käytännönläheisiä palveluita. Näitä ovat muun muassa asunto ja perustoimeentulo. Lisäksi maahanmuuttajat tarvitsevat opastusta arjesta selviytymisessä ja oleskelulupaa koskevissa asioissa. (Kettunen ym. 2001, 108–109.)

Kunta ja työvoimatoimisto laativat kotouttamissuunnitelman yhteistyössä (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999, 3 luku, 10-11§; Kettunen ym. 2001, 111; Mikkonen ja työryhmä 2002, 64). Kotoutumissuunnitelma tehdään työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautuneelle, tai toimeentulotukea hakevalle maahanmuuttajalle. Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan kolmen vuoden ajan. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999, 3 luku, 10–11§; Kettunen ym. 2001, 111.)

Kunta ja työvoimatoimisto sopivat yhdessä maahanmuuttajan kanssa yksilöllisistä työllistymistä tukevista toimenpiteistä (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999, 3 luku, 10-11§; Kettunen ym. 2001, 111; Rätty 2002, 145). Lisäksi suunnitelmassa sovitaan toimenpiteistä maahanmuuttajan koko perheen sopeutumiseksi suomalaiseen yhteiskuntaan, niin että maahanmuuttajan oma kulttuuri säilyy. Maahanmuuttajan toimeentulo turvataan kotoutumistoimenpiteiden ajan työmarkkina- ja toimeentulotuesta muodostuvalla kotoutumistuella. (Kettunen ym. 2001, 111–112; Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999, 1 Luku 2§; 3 Luku 10§; 3 Luku 12§.)

Kotouttamistoiminta jaetaan kolmeen eri tasoon. Sosiaaliseen tasoon kuuluvat toiminnot, joilla pyritään vahvistamaan maahanmuuttajien psykososiaalista tilannetta. Heille tarjotaan mahdollisuus sosiaalisen tuen saamiseen esimerkiksi vertaisryhmien kautta. Tiedollisella tasolla tuetaan heidän kielen sekä yhteiskunnallisten taitojen

oppimista, jotka ovat edellytyksiä työllistymiselle. Toiminnallinen taso sisältää kaiken muun maahanmuuttajille suunnatun toiminnan. Toiminta voi olla esimerkiksi kerho- ja retkitoimintaa. (Mikkonen 2005, 59.)

Kotouttavia palveluita tarjoavat kunnat, julkiset ja yksityiset oppilaitokset, työvoimatoimisto, eri järjestöt, kirkko, projektit, sekä kolmas sektori. Kunta järjestää maahanmuuttajille työvoimapoliittista koulutusta, työmarkkinatoimenpiteisiin rinnastettavia palveluita, tulkkaus- ja kielipalveluita, luku- ja kirjoitustaidon opetusta, perusopetusta täydentävää opetusta, alaikäisten maahanmuuttajien erityispalveluita, sekä palveluita erityistä tukea tarvitseville ryhmille, esimerkiksi vammaisille. (Saarto 2006, 15–16; 18; Rätty 2002, 143–153.)

Kolmannella sektorilla on merkittävä rooli kotoutumisen edistämässä (Mikkonen 2005, 59). Kolmas sektori järjestää koulutusta, erityisryhmätoimintaa, sekä neuvonta- ja kriisipalveluita. Palveluntarjoajia ovat muun muassa, maahanmuuttajayhdistykset, liikuntajärjestöt ja uskonnolliset yhteisöt. (Saarto 2006, 20.)

Lisäksi kirkko tarjoaa maahanmuuttajille tukea ja neuvontaa eri kielillä (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a). Seurakunnat järjestävät maahanmuuttajanuorille erilaisia retkiä ja leirejä. Leirit on suunnattu pääasiassa eri etnisille ryhmille, mutta myös yhteisiä leirejä maahanmuuttajanuorille ja suomalaisille on jonkin verran järjestetty. Leirien tavoitteena on tukea yhteisöllisyyttä, joka kuuluu maahanmuuttajien kulttuuriin. (Tiainen 2008, 42.) Myös muualta Suomeen tulevat ihmiset ovat tervetulleita mukaan kirkon toimintaan. Kirkon maahanmuuttajatyöntekijät auttavat löytämään maahanmuuttajalle sopivan seurakunnan. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b.)

3.2 Kirkon visio maahanmuuttajatyöstä

Uskonnollinen tilanne Suomessa on muuttunut. Suomen evankelis-luterilainen kirkko elää monien eri uskontojen keskellä. Tämän vuoksi kirkon tulisi panostaa oman kristillisen sanomansa esiin tuomiseen. Lisäksi on tärkeää, että kirkon työntekijät

tutustuvat muihin uskontoihin erityisesti kohtaamalla eri uskontojen edustajia, jotta ymmärrys eri uskonnoista kasvaisi. (Cantell 2000, 95.)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on maahanmuuttajien suojelija ja puolestapuhuja. Kirkon roolina on säilyttää yhteiskuntarauha tukemalla uskontojen välistä vuorovaikutusta, sekä parantamalla maahanmuuttajien ja suomalaisten keskinäistä ymmärrystä. (Kirkkohallitus 2007, 40.) Kirkko haluaa puolustaa ihmisarvoa arkipäivän käytännön toimin. Lisäksi kirkko pitää tärkeänä kaikkien maassamme olevien ihmisoikeuksien, hyvinvoinnin, perheyhteyden ja elämänlaadun edistämistä. Tehtävänä on kutsua yhteyteen eri puolilta maailmaa tulleita ihmisiä. Kirkko puolustaa myös turvapaikanhakijoiden oikeuksia kansainväliseen suojeluun Suomessa. Vastuun kantaminen epäoikeudenmukaisuuden poistamiseksi on kirkon työssä olennaista. (Keskushallinto – Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a.)

Kirkko on Hengen yhteisö, joka on kaikille kansoille yhtä lailla avoin. Jeesus puhuu Jumalan valtakunnasta, jonka jäsenyys on maailmanlaajuista. (Jokinen 2009, 63.) Maahanmuuttajat ovat osa kirkkoa (Kirkon ulkoasiainosasto 1996, 11; 13). Vanhan kristillisen perinteen mukaan kristityn tulee osoittaa vieraanvaraisuutta muukalaisia kohtaan. Vieraanvaraisuutta pidetään hyvin keskeisenä hyveenä. (Komulainen 2009, 39.) Raamatussa on lukuisia viitteitä siitä, kuinka kristityn tulee suhtautua vieraisiin ja muukalaisiin (Silvo 1999, 34). Esimerkiksi 3. Mooseksen kirjassa korostetaan kristityn velvollisuutta muukalaisia kohtaan.

Kun maahamme tulee muukalaisia asumaan keskuudessanne, älkää sortako heitä. Kohdelkaa joukossanne asuvia siirtolaisia ikään kuin he olisivat heimolaisianne ja rakastakaa heitä kuin itseänne, sillä te olette itsekkin olleet muukalaisina Egyptissä. (3.Moos. 19: 33–34.)

Kirkko on tarkoitettu kaikille ihmisille. Myös maahanmuuttajat ovat yhtä lailla arvokkaita ihmisiä, Jumalan kuviksi luotuja. Kirkko tukee maahanmuuttajan sopeutumista osaksi yhteiskuntaa. Pyrkimyksenä on auttaa maahanmuuttajia säilyttämään oma kulttuuri- ja uskontoidentiteettinsä. Kirkko edistää myös yleistä mielihyvää niin, että kaikkien tasa-arvoisuus yhteiskunnassa toteutuu. (Kirkon ulkoasiainosasto 1996, 11; 13.)

Manninen on tutkinut opinnäytetyössään Kuopion Hiippakunnan maahanmuuttajatyön ja vieraskielisen seurakuntatyön tilannetta. Opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että Kuopion Hiippakunnan seurakunnat järjestävät monipuolista toimintaa maahanmuuttajille. Muun muassa seurakunnan järjestämä vertaistukiryhmätoiminta oli nähty arvokkaana väylänä maahanmuuttajien kotoutumiseen, koska seurakunta pystyi vastaamaan maahanmuuttajan tuen tarpeeseen niin yksilö- kuin yhteiskunnallisellakin tasolla. Seurakunnan työllä oli ollut niin merkittävä vaikutus, että ryhmää ei lopulta enää tarvittu. Lisäksi asennekasvatuksen kautta myös valtaväestön ennakkoluuloiset asenteet maahanmuuttajia kohtaan olivat huomattavasti vähentyneet. (Manninen 2006, 33; 36.)

3.3 Diakoninen maahanmuuttajatyö

Diakoniatyö on kokonaisvaltaista ihmisen auttamista, joka voidaan määritellä sekä hengelliseksi työksi että sosiaalisen tuen ja avun antamiseksi (Yeung 2007, 15). Diakonia on kristillistä rakkauden palvelua. Se pohjaa Jeesuksen esimerkkiin ja opetukseen. Jeesus itse rakasti jokaista lähimmäistään huolimatta rodusta, uskonnosta tai kansallisuudesta ja esitti asian vertauksessaan Laupiaasta samarialaisesta. (Keskushallinto – Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b.) Vertauksessa eräs mies joutuu rosvojoukon ryöstämäksi ja pahoinpitelemäksi. Ohi kulki kolme miestä, joista kaksi ensimmäistä, pappi ja leeviläinen ohittivat ryöstetyn. Kolmas, samarialainen mies, pysähtyi miehen kohdalla ja halusi auttaa häntä. (Luuk. 10: 25–35.)

Kuka näistä kolmesta sinun mielestäsi oli ryöstetyn miehen lähimmäinen?
Lainopettaja vastasi: Se, joka osoitti hänelle laupeutta. Jeesus sanoi: Mene ja tee sinä samoin. (Luuk. 10: 36–37.)

Diakoniatyö tukee ihmisiä riippumatta heidän uskonnostaan tai kansalaisuudestaan (Kirkon ulkoasiain osasto 1996, 31). Diakonian perusarvona on auttaa niitä, joita apu ei tavoita. Maahanmuuttajat ovat usein suuressa avun tarpeessa. (Jääskeläinen 2002, 216–217; Rättyä 2009, 117.) Heitä tuetaan niin aineellisesti kuin henkisesti (Cantell 2000, 93). Maahanmuuttajatyöstä seurakunnassa vastaavat yleensä diakonia ja yhteiskuntatyö. Painopisteitä diakoniatyössä ovat maahanmuuttajien tukeminen sekä vuoropuhelun ja kanssakäymisen vahvistaminen heidän ja kantaväestön välillä. Vuorovaikutusta lisääviä toimintamuotoja ovat muun muassa monikulttuurinen yhdyskuntatyö ja asuinyhteistyö.

Lisäksi diakonisessa maahanmuuttajatyössä järjestetään tukihenkilötoimintaa, tukiperheitä, leirejä, monikulttuurisia kohtaamispaikkoja sekä erilaisia dialogiryhmiä. Pyrkimyksenä on myös rohkaista maahanmuuttajia osallistumaan kaikille seurakuntalaisille tarkoitettuun toimintaan. (Jääskeläinen 2002, 216–217.)

Maahanmuuttajatyö asettaa diakonialle uusia haasteita. Maahanmuuttajien on esimerkiksi vaikeampi työllistyä kantaväestöön nähden, ja tästä syystä he tarvitsevat enemmän apua ja tukea. (Kirkon ulkoasiain osasto 1996, 31.) Työttömyys aiheuttaa ihmiselle pahoinvointia sekä muita mielenterveydellisiin, taloudellisiin vaikeuksiin ja sosiaalisiin verkostoihin liittyviä ongelmia (Rättyä 2009, 68). Työn avulla turvataan toimeentulo, ja lisäksi sen avulla voi päästä osaksi yhteiskuntaa (Hakoköngäs 2009, 75; Rätty 2002, 179). Mikäli maassa on paljon työttömyyttä, se vaikeuttaa erityisesti maahanmuuttajien elämän vakiinnuttamista ja on lisäksi suuri syrjäytymisriski (Ylänkö 1997, 27; 55). Diakonian haasteena on ylipäättään tavoittaa ne ihmiset, jotka kipeimmin apua tarvitsevat. Maahanmuuttajat kuuluvat hädänalaisimpiin ihmisryhmiin ja ovat vaarassa syrjäytyä. Tämän vuoksi heidän elämäntilanteisiin tulisi diakoniatyössä kiinnittää enemmän huomiota. (Rättyä 2009, 117–118.)

Seurakunta on paikka, johon voi kuka tahansa hakeutua kokiessaan avun tarvetta. Diakoniatyön koulutus valmistaa diakoniatyöntekijöitä kohtaamaan erityistä hätää. Vaikka ensisijaiset diakoniatyön asiakkaat ovatkin syrjäytymisvaarassa olevat ja jo syrjäytyneet, niin diakoninen apu on tarkoitettu kaikille elämänsä kriisin kohtanneille ihmisille, huolimatta yhteiskuntaluokasta tai varallisuudesta. Erityisesti työ on suunnattu palvelemaan niitä, joilla on vaikeuksia pysyä yhteiskunnan palvelujärjestelmässä. Näitä ovat myös maahanmuuttajat. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 56.) Yhteiskunnalliset rakenteet ovat muuttuneet ja tästä seuraa ihmisten hätää, pahoinvointia ja avuntarvetta. Diakonian tehtävänä on puuttua ja vaikuttaa yhteiskunnallisiin rakenteisiin kehittämällä työmuotojaan ja –menetelmiään ennakoimalla yhteiskunnallisia muutoksia. (Rättyä 2009, 125–126.) Diakoniatyö pyrkii luomaan yhteyttä ihmisten välille erilaisten ryhmätoimintamuotojen kautta. Myös maahanmuuttajille suunnattua ryhmätoimintaa on viimeisten vuosikymmenien aikana kehitetty. (Thitz 2006, 95.)

3.4 Maahanmuuttajanuorille suunnatut palvelut

Nuorisotyön tarkoituksena ja tavoitteena on sosiaalista nuoret yhteiskunnan jäseniksi tarjoamalla heille mahdollisuuksia kehittää omaa persoonallisuuttaan, yhteiskuntaa sekä kulttuuria. EU rahoittaa useita monikulttuurisen nuorisotyön hankkeita. Niillä pyritään edistämään monikulttuurista integraatiota sekä toimimaan rasismiin vastaisesti. Opetustoimi myöntää valtionavustuksia nuorisjärjestöille. Järjestöt pyrkivät ottamaan huomioon nuorten tarpeet ja järjestämään heille ryhmätoimintaa. Esimerkiksi Allianssi toteuttaa rasismiin vastaista nuorisokampanjaa. (Cantell 2000, 84; 89.) Kunnan nuorisotyöhön kuuluu kulttuurinen, kansainvälinen ja monikulttuurinen nuorisotoiminta (Nuorisolaki 2006, 3.luku, 7§).

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ja nuoret ovat oppivelvollisia (Räty 2002, 148; Pitkänen 2006, 30). Maahanmuuttajalapsilla ja -nuorilla on oikeus valmistavaan opetukseen opetellakseen suomenkieltä ennen kuin he siirtyvät varsinaiseen peruskoululuokkaan. Valmistavassa opetuksessa kartoitetaan heidän tieto- ja taitotasoaan. Maahanmuuttajat opiskelevat suomea toisena kielenä ja mahdollisuuksien mukaan tukiopetusta voidaan antaa myös heidän omalla äidinkielellään. Tämä ei kuitenkaan velvoita kuntia järjestämään äidinkielen opetusta. Maahanmuuttajan kohdalla tulisi ottaa huomioon hänen erityistarpeensa, järjestämällä opetusjärjestelyt joustaviksi. Nuorisotoimi järjestää maahanmuuttajille suunnattuja projekteja, mutta pääasiassa maahanmuuttajanuoret kuuluvat normaalien palvelujen piiriin. (Räty 2002, 148–149; 170.)

Kirkko tukee maahanmuuttajien sopeutumista yhteiskuntaan. Asennekasvatuksella kirkko pyrkii edistämään maahanmuuttajien ja kantaväestön välistä vuorovaikutusta. (Cantell 2000, 93.) Kirkon opiskelijatyöntekijät antavat nuorille tarvittaessa keskusteluapua. Seurakunnat tarjoavat nuorille myös mahdollisuuksia erilaisiin liikunta- ja musiikkiharrastuksiin, Raamatun tutkimiseen ja uskonnon harjoittamiseen, sekä ihan vain yhdessä olemiseen. Seurakunnan toimintaa nuorille on runsaasti tarjolla ja vaihtoehtoja löytyy. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c.)

Kirkon kasvatus ja nuorisotyö on osa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toimintaa ja se kuuluu Kirkkohallituksen toiminnallisen osastoon. Sen tarkoituksena on kehittää kristillistä kasvatus-, lapsi- ja nuorisotyötä yhteistyössä seurakuntien, hiippakuntien ja eri järjestöjen kanssa. Kirkon kasvatus- ja nuorisotyö tekee myös yhteistyötä eri kirkkojen ja uskonnollisten yhdyskuntien kanssa. Useissa kaupungeissa järjestetään englanninkielistä toimintaa, joka kokoaa yhteen eri kulttuuritaustaisia ihmisiä. Papit, diakonit, nuorisotyöntekijät, sekä lähetyssihteerit tekevät monikulttuurista työtä uuden väestön parissa. (Kepa ry. i.a.)

3.5 MONESA-eräleiritoiminta kotouttavana tukimuotona

MONESA-projekti on vuosina 2007–2010 välisenä aikana toteutettu hanke. Hanketta ovat olleet toteuttamassa Suomen Lähetysseuran kasvatus- ja koulutusyksikkö yhdessä kirkon muiden lapsi- ja nuorisojärjestöjen kanssa. MONESA-lyhenne tulee sanoista monenlaisia ja samanarvoisia. MONESA-hankkeen tavoitteena on edistää suvaitsevaisuuskasvatusta, yhdenvertaisuutta ja osallisuutta, sekä auttaa luomaan maahanmuuttajien kotouttamista tukevia toimintamalleja seurakunnalle. Maahanmuuttajanuorten Eräleiritoiminta on MONESA-hankkeeseen kuuluva paikallishanke. (Suomen Lähetysseura i.a.)

Leiritoiminta perustuu ryhmässä olemiseen ja tekemiseen. Käsitteenä leiri voidaan määritellä arjen perusasioita tarjoavaksi järjestelmäksi. Leiritoimintaan kuuluu sekä ohjattua että vapaata toimintaa. Leirille suunnitellaan usein myös etukäteen valmis ohjelma. Leiri tarjoaa paljon erilaisia kokemuksia esimerkiksi luonnossa olemisesta, muiden ihmisten läheisyydestä sekä mielekkästä tekemisestä. (Ketola 2002, 48–55.)

MONESA-eräleiritoiminnan tavoitteena on auttaa nuoria tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin ja toimintatapoihin, sekä tukea nuorten keskinäistä vuorovaikutusta. (Suomen Lähetysseura i.a.) Eräleiritoiminta on suunnattu eri maista ja syistä Suomeen tulleille valmistavien luokkien oppilaille (Ikola i.a. 2).

MONESA-hankkeen tarjoamilla eräleireillä opetellaan yhteistyö- ja erätaitoja ja ne kestävät yön yli. Leiri kokoaa eri kulttuuritaustaisia nuoria yhteen tutustuttaakseen heitä toisiinsa, sekä suomalaiseen leiriperinteeseen ja yhdessä olemiseen. Toiminta on integroitu osaksi valmistavien luokkien opetussuunnitelmaa ja tapahtuu kouluaikana. Olosuhteet leiripaikassa ovat suhteellisen alkeelliset; vesi kannetaan kaivosta ja majoitustilat lämmitetään puilla, joista nuoret huolehtivat yhdessä. Leirejä järjestetään yksi tai kaksi sekä syys- että kevätlukukausina. Seurakuntayhtymä tarjoaa leirille raamit, ja koulut huolehtivat leiriläisistä. (Ikola i.a. 3; 5.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimustehtävät

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvata maahanmuuttajanuorten kokemuksia seurakunnan järjestämästä kotouttavasta eräleiritoiminnasta. Tavoitteenamme on saada lisää tietoa seurakunnan järjestämästä eräleiripalvelusta ja sen kehittamisestä maahanmuuttajanuorten kokemusten kautta heidän integraationsa tukemiseksi.

1. Miten maahanmuuttajanuorten kokemusten mukaan eräleiritoiminta tukee heidän kotoutumistaan?
2. Miten maahanmuuttajanuorten kokemusten mukaan suomen evankelisluterilainen kirkko tukee heidän arkeaan?
3. Miten eräleiritoimintaa voidaan maahanmuuttajanuorten kokemusten mukaan kehittää?

4.2 Aineiston keruu

Opinnäytetyömme liittyy MONESA-hankkeen alaiseen paikallishankkeeseen, maahanmuuttajanuorten kotouttavaan eräleiritoimintaan. Toive toiminnan tutkimiselle ja mahdolliselle jatkotoiminnalle tuli suoraan seurakunnan työyhteisöstä. Myös MONESA-hankkeen projektisihteerin mukaan eräleiritoiminnan tulosten tutkiminen on kannatettavaa ja ajankohtaista, koska projekti on päättynyt vuoden 2009 lopulla. (Eeva Liesilinna, henkilökohtainen tiedonanto 14.9.2009.)

Kun opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä työelämän kanssa, siitä laaditaan yhteinen sopimus (Kuokkanen, Kivirinta, Määttänen & Ockenström 2007, 46). Teimme sopimuksen opinnäytetyömme työelämäohjauksesta ja rahoituksesta joulukuun 7. päivänä 2009. Nimesimme työelämän vastuutahoksi Oulun seurakuntien kansainvälisen työn pastorin, Árpád Kovácsin.

Valitsimme tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen, sillä laadullisen tutkimuksen tavoitteena on saada selville kokemusperäistä tietoa tutkittavien näkökulmasta. Kokemukset eräleiritoiminnasta ovat paikallisia ilmiöitä, jotka voivat ajan kuluessa muuttua leiriläisten vaihtuessa vuosien myötä. Tyypillistä laadullisessa tutkimuksessa on myös se, että siinä ei ole ennalta asetettuja oletuksia mahdollisista tuloksista. (Eskola & Suoranta 1998, 13–20.)

Määrällisellä tutkimuksella on vaikea selventää maahanmuuttajien ajatuksia ja kokemuksia elämästään vieraassa kulttuurissa. Tämän vuoksi tarvitsimme laadullista näkökulmaa, jotta maahanmuuttajien henkilökohtainen näkemys tulisi esille. Marjetan mukaan yksilöiden tuntemusten ja kokemusten kautta maahanmuuttajien todellisuus tulee valtaväestön keskuudessa näkyvämmäksi. (Marjeta 1998, 12.)

Opinnäytetyömme aineiston keruutavaksi valitsimme teemahaastattelun. Teemahaastattelu on toimiva tapa kerätä aineistoa, kun halutaan tietää ihmisten ajatuksia jostakin tietyistä asiasta. Pyrkimyksenä on muodostaa haastattelusta vuorovaikutteinen ja keskustelunomainen tilanne, joka syntyy tutkijan aloitteesta ja tutkijan ehdoilla. (Eskola & Vastamäki 2007, 25.)

Vilkan (2005) mukaan teemahaastattelukysymysten tekemistä helpottaa, jos tutkija tuntee tutkittavan joukon etukäteen. Ongelmaksi voi kuitenkin muodostua se, että tutkija luo ennakkokäsityksiä tutkittavasta aiheesta. (Vilkka 2005, 105.) Osallistuimme eräleiritoimintaan 27.–28. tammikuuta 2010. Leirille osallistumisen tavoitteena oli tutustua tutkittavaan joukkoon sekä saada yleiskäsitys leiristä haastattelukysymysten (LIITE 1) muotoilemiseksi. Leirillä olomme aikana pyrimme kuitenkin pitäytymään objektiivisina, jotta omat kokemuksemme ohjaisivat välillisesti mahdollisimman vähän opinnäytetyötämme.

Teemahaastattelussa kysymysten teema-alueet ovat jo ennalta käsin tiedossa, mutta kysymysjärjestys ja – muoto muokkaantuvat haastattelun myötä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208). Opinnäytetyössämme haastattelun teemat nousivat tutkimuskysymyksistä. Valitsimme teemat niin, että löytäisimme niiden avulla mahdollisimman hyvin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Teemoiksi valikoituivat haastateltavien taustatiedot, eräleiritoiminta ja kotoutuminen, kirkko arjessa, sekä eräleiritoiminnan kehittäminen.

Haastattelukäytäntöä on hyvä harjoitella etukäteen, joten esihaastattelujen tekeminen on suotavaa (Eskola & Suoranta 1998, 88–89). Taloudellisista ja käytännöllisistä syistä suoritimme esihaastattelun haastatteleamalla toisiamme. Tähän ratkaisuun päädyimme, koska haastateltavat olivat erikielisiä nuoria ja tulkkikustannukset haluttiin minimoida. Esihaastattelussa nousi kuitenkin esiin tärkeitä huomioita. Muun muassa totesimme, että kysymysjärjestystä voi joutua haastattelutilanteessa muuttamaan. Lisäksi muutimme kysymysmuotoja, saadaksemme monisanaisempia vastauksia. Esihaastattelussa testasimme myös ajankäyttöä, jotta olisi helpompaa arvioida, paljonko haastatteluun mahdollisesti kuluu aikaa tulkin kanssa.

Hirsjärven ynnä muiden mukaan laadullisen tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksen mukaisesti ja tapauksia käsitellään ainutlaatuisina tiedonlähteinä (Hirsjärvi ym. 2009, 164). Ennen haastateltavien valintaa kartoitimme maahanmuuttajanuorten kielitaitoa heidän opettajiensa avulla. Tavoitteenamme oli selvittää, kuinka moni maahanmuuttajanuorista hallitsee suomen kielen taidon, ja kuinka moni tarvitsee haastattelutilanteessa tulkin. Opinnäytetyössämme haastateltavaksi ryhmäksi valikoitui

neljän eri kielen edustajia. Pidämme jokaista haastateltavaa arvokkaana tiedonlähteenä opinnäytetyöllemme.

Haastateltavien määrän ollessa suhteellisen pieni, on laadullinen tutkimus hyvä metodi. Aineiston koolla ei ole laadullisessa tutkimuksessa suoranaista merkitystä tutkimuksen onnistumisen kannalta, koska aineiston koon määrittelyssä ei ole olemassa valmista mekaanista sääntöä. Aineisto on riittävä, kun tulokset alkavat toistaa itseään toisin sanoen, aineisto kyllääntyy. (Eskola & Suoranta 1998, 62–63; Hirsjärvi ym. 2009, 182; Hirsjärvi & Hurme 2001, 60.)

Haastateltuja nuoria oli alun perin yhteensä kahdeksan, joista yksi karsiutui analysointivaiheessa pois. Haastatteluun osallistui viisi poikaa ja kolme tyttöä. Toteutimme haastattelut nuorten kouluilla madaltaaksemme osallistumiskynnystä. Näin liikkuminen ei muodostunut esteeksi haastatteluun osallistumiselle. Haastattelimme kolmea nuorta yksilöhaastatteluina ja loput viisi haastateltiin kahdessa eri kieli-ryhmässä. Alun perin vain yhtä nuorta piti haastatella yksilöhaastatteluina ja loput ryhmähaastatteluina. Ryhmähaastatteluja oli tarkoitus olla neljä. Kahteen ryhmään saapui paikalle kuitenkin vain yksi nuori, jolloin päätimme haastatella heitä yksilöhaastatteluina. Lisäksi kolmanteen ryhmähaastatteluun saapui paikalle vain kaksi nuorta. Ainoastaan yhdessä ryhmähaastattelussa olivat mukana kaikki haastatteluun suostuneet maahanmuuttajanuoret. Haastateltavat olivat eri tavoin Suomeen tulleita valmistavalla luokalla olevia nuoria. Kaikki haastateltavat olivat osallistuneet leirille vähintään kaksi kertaa.

Kahden kieliryhmän haastattelussa käytimme tulkkia riittävän molemminpuolisen ymmärryksen saavuttamiseksi. Tilasimme tulkkipalvelut Pohjois-Suomen Tulkkipalvelulta ja vastasimme itse tulkin hankkimisesta. Tulkin käytöstä johtuvien kustannusten minimoimiseksi valitsimme haastattelumenetelmäksi ryhmähaastattelun. Ryhmähaastattelu tavoitteena on muodostaa tilanteesta keskustelunomainen, kuitenkin tutkijan asettamasta teema-alueesta (Eskola & Suoranta 1998, 94). Ryhmähaastattelulla saadaan kerättyä tehokkaasti tietoa, koska tiedonantajia on samaan aikaan useampi (Hirsjärvi ym. 2009, 210).

Ryhmähaastattelu on lisäksi toimiva haastattelumuoto, kun haastateltavien oletetaan arastelevan tilannetta ennalta käsin (Hirsjärvi ym. 2009, 210–211). Ryhmässä haastateltavat saavat toisistaan tukea ja voivat muistella yhteistä kokemusta. Haastateltavan ryhmän tulisi olla yhtenäinen, jotta kaikki ymmärtävät, mistä on kyse ja samalla myös keskustelu helpottuu yhteisen kielen myötä. Ongelmaksi ryhmätilanteessa saattaa kuitenkin muodostua yhden henkilön keskustelua hallitseva rooli. (Eskola & Suoranta 1998, 94, 96–97.) Opinnäytetyömme haastatteluissa kukaan ei hallinnut keskustelua vaan kaikki osallistuivat tasapuolisesti. Maahanmuuttajanuoret saivat myös tukea toisiltaan, ja uskaltuivat tuomaan rohkeasti esiin mielipiteitään ja ajatuksiaan.

Lisäksi haastattelimme kolmea maahanmuuttajaoppilasta yksilöhaastatteluina. Kahden nuoren kanssa suoritimme haastattelut suomeksi ja yhden kanssa englanniksi. Englanninkielentaitoinen ja toinen suomenkielentaitoisista otettiin mukaan opinnäytetyöhömmme myöhemmässä vaiheessa lisäaineiston saamiseksi. Tästä syystä suoritimme kahden suomenkielentaitoisen haastattelut eri ajankohtina. Yksi englanninkielentaitoinen ja yksi suomenkielentaitoinen kuuluivat alun perin kahteen eri haastatteluryhmään, jotka peruuntuivat, koska muut ryhmän jäsenet jäivät saapumatta paikalle. Tämän vuoksi haastattelimme heidät yksitellen.

4.3 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysin tavoitteena on järjestää tutkimusaineisto sellaiseen muotoon, jossa informaatioarvo säilyy. Laadullisen aineiston analysoinnilla pyritään tuomaan selkeyttä tutkittavaan ilmiöön, jotta siitä voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että pyrimme rakentamaan kokemukset teoreettiseen muotoon. Eskolan ja Suorannan mukaan aineistosta voidaan tuoda esille tutkimusongelmaa ilmentäviä teemoja, joiden esiintymistä ja ilmenemistä voidaan vertailla keskenään. (Eskola & Suoranta 1998, 19; 174.)

Nauhoitettu aineisto voidaan litteroida joko kirjoittamalla puhtaaksi koko haastattelu, tai valikoimalla haastattelun osia esimerkiksi teemoittain (Hirsjärvi ym. 2009, 222). Litteroimme aineiston aukikirjoittamalla haastattelut sana sanalta, tekstiä kertyi yhteensä 18 sivua. Ennen kuin analyysi aloitetaan, määritellään analyysiyksikkö, joka

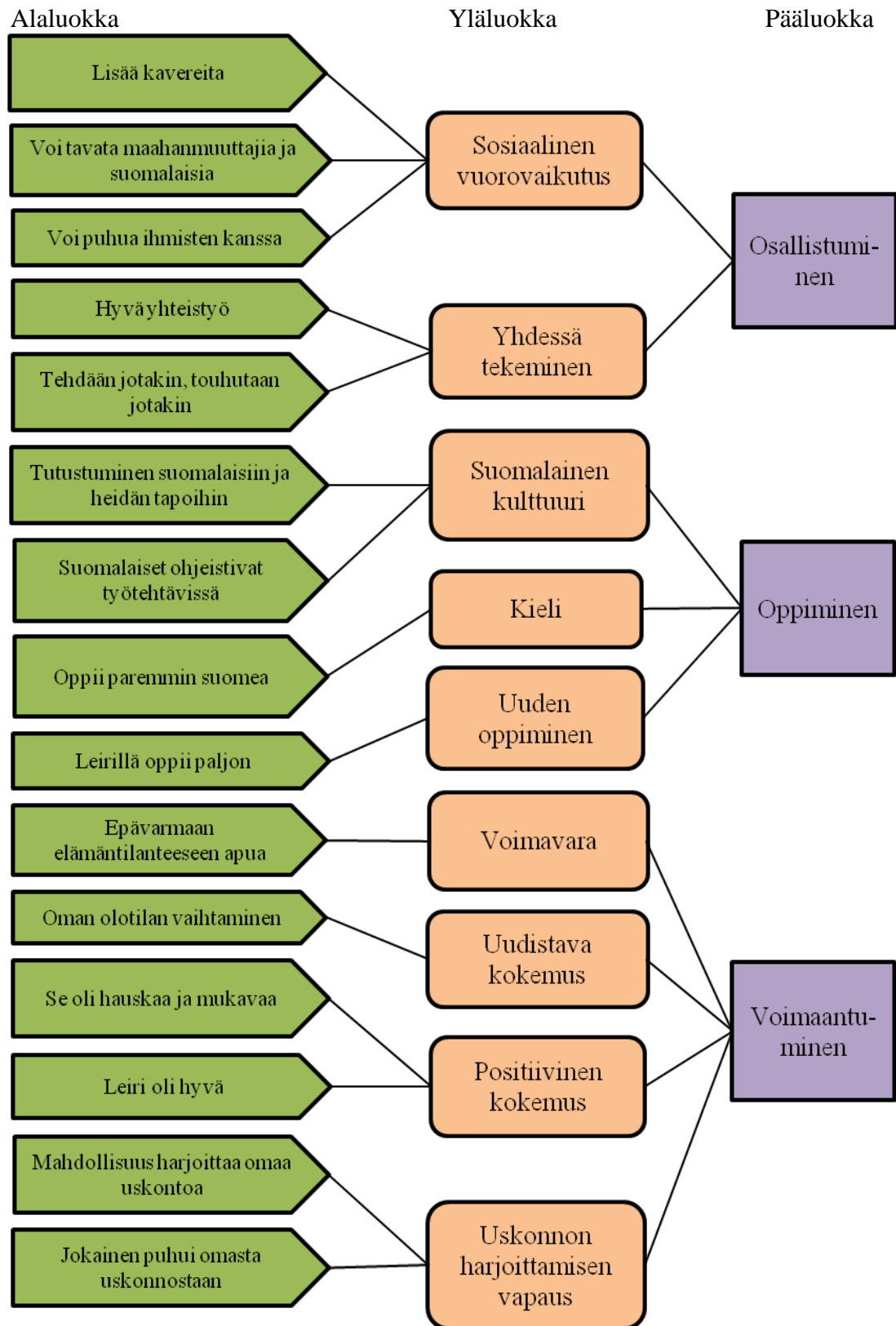
voi olla yksittäinen sana, lause, lauseen osa tai ajatuskokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110). Opinnäytetyössämme analyysiyksikkönä oli lauseen osa, esimerkiksi ”...pitää tietää, minkälainen suomalaiset on...”. Teimme sisällön analyysin haastattelujen jälkeen. Palasimme kuitenkin aineistoon myöhemmässä vaiheessa useita kertoja analysoinnin syventämiseksi. Analysoinnissa käytimme induktiivista sisällönanalyysia. Induktiivisessa sisällönanalyysissa on keskeistä aineistolähtöisyys (Hirsjärvi & Hurme 2001, 136).

Sisällönanalyysin selventämiseksi aineiston osat luokitellaan, ja lopuksi luokat yhdistellään kokonaiskuvaksi, jotta tutkittava ilmiö voidaan esittää uudessa perspektiivissä. Kriteerit luokkien muodostamiseksi pohjautuvat tutkimustehtävään, aineiston laatuun, sekä tutkijan omaan teoretietoon ja kykyyn soveltaa sitä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 143–144; 148.) Tekstistä pyritään löytämään ja erottelemaan aiheet, jotka ovat tutkimusongelman kannalta olennaisia (Eskola & Suoranta 1998, 174; Hirsjärvi & Hurme 2001, 137). Analyysin ensimmäisessä vaiheessa etsimme puhtaaksi kirjoitetusta aineistosta tutkimustehtävien avulla samansuuntaisia vastauksia, jotka yhdistimme eri luokiksi. Samalla karsimme pois tutkimustehtävien kannalta epäolennaisia asioita.

Kun aineisto jaotellaan helpommin tutkittaviin osiin, eli koodataan, se käydään systemaattisesti läpi. Koodeilla osoitetaan kohtia, joita halutaan analyysin seuraavassa vaiheessa tarkastella lähemmin. (Eskola & Suoranta 1998, 154–156.) Muodostimme luokat koodaamalla litteroidun aineiston. Tämä tarkoittaa sitä, että tiettyyn aiheeseen liittyvät lausumat ryhmiteltiin erilaisin koodein. Tämän jälkeen koodit jaoteltiin eri luokkien alle. Luokiksi muodostuivat seuraavat: osallistumiskerrat, suomen kieli, yleiset kokemukset leiristä, yhteisöllisyys ja kaverit, suomen kulttuuri ja kontaktit suomalaisiin leirillä, luterilaisen seurakunnan tuntemus ja merkitys, leirin työtehtävät, leiritoiminta, leirin kesto, leirin puitteet, uudelleen osallistuminen, leirin vaikutus elämään yleensä, leirin turvallisuus, sekä leirin kehittäminen.

Analyysi eteni käytännössä siten, että teemojen alla olevat lausumat pelkistettiin alaluokiksi, joita olivat esimerkiksi ”tutustuminen suomalaisiin ja heidän tapoihin” ja ”suomalaiset ohjeistivat työtehtävissä”. Näistä yhdessä syntyi yläluokka, ”suomalainen kulttuuri”, joka yhdessä muiden yläluokkien kanssa muodosti pääluokan, ”oppiminen”.

5 ERÄLEIRITOIMINTA KOTOUTUMISEN TUKENA

KUVIO 1. Eräleiritointi kotoutumisen tukena

5.1 Osallistuminen

Eräleirillä nuorilla oli mahdollisuus sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja yhdessä tekemiseen. Tämä antoi heille osallistumisen kokemuksen (Kuvio 1). Nuoret kokivat yhdessä olemisen ja tekemisen tärkeäksi. Leiritoiminnasta nuoret nostivat esille leikit ja pelit, tunturin valloituksen, saunomisen, soutamisen, ulkoilemisen, liikunnan, kalastamisen ja makkaranpaiston. Myös vapaa-ajan merkitystä korostettiin. Nuoret kokivat voivansa liittyä vapaasti toistensa seuraan.

Etä siinä ei ollu mitään siinä sellasta niinku tylsää, et jos vaikka näkkee jonku porukan istumassa tai joku tietyn ihmisen istumassa, niillei mittään tekemistä niin... lähetään ulos niin tehhään jotakin, touhuta jotaki, että leikitään tai jotakin muuta touhutaan, että... ei käy aika tylsäks.

Leirillä oli erilaisia työtehtäviä, jotka toteutettiin ryhmissä. Nuoret jaettiin ryhmiin eri työtehtävien mukaisesti. Näitä tehtäviä olivat muun muassa polttopuiden keruu, veden kantaminen ja talon siivoaminen. Pääsääntöisesti nuoret kokivat ryhmissä toimimisen ja yhteistyön mieluisana.

No, siis oli kiva. Meillä tehtiin yhteistyötä. Oli viis henkiä yhteensä, ja ei tuntunut pahalta.

Yhteishenki leirillä oli vahva ja mahdollisuus keskustella toisten nuorten kanssa koettiin tärkeänä. Leirillä nuorilla oli mahdollisuus tutustua toisiin maahanmuuttaja- sekä suomalaisnuoriin. Monet nuorista kokivatkin saaneensa leiriltä uusia kavereita.

No... see lissää kaverii tai se voi puhuu mmm... paljon ihmisistä, ihmisistä vastaa tai... mmm... semmonen, joo.

...ja mmm...se voi...se voi tavata paljon muuta, se maahanmuuttaja oppilas tai se vähän suomalainen...

5.2 Oppiminen

Leiri antoi nuorille oppimisen kokemuksia. Maahanmuuttajanuoret pääsivät tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin sekä suomen kieleen. Leirillä he oppivat myös muita uusia asioita (Kuvio 1). Esimerkiksi leiriympäristö oli monelle nuorelle täysin uusi kokemus.

En ole koskaan vierailut vastaavanlaisessa paikassa, mutta jos vierailee, se on hyvä asia...Normaalisti leirillä oppii paljon.

Leirille osallistui nuoria useista eri kieliryhmistä, jonka vuoksi kaikille nuorille ainoa yhteinen kieli oli suomenkieli. Tästä syystä nuoret joutuivat käyttämään suomea ja kokivat myös oppineensa sitä. Monet nuorista kertoivatkin leirille osallistumisensa syyksi halun oppia suomen kieltä. Eräs nuorista koki, että suomalaisten nuorten hyvä suomenkielentaito edisti hänen omaa suomenkielen oppimistaan.

Aa...no, se... tietenkin suomalainen on, hyvin osaa suomea... ja no voi heistä mmm oppii suomea ja...

Suurin osa leiriläisistä oli maahanmuuttajaoppilaita ja suomalaisia oli mukana melko vähän. Mukana olleet suomalaisnuoret ohjeistivat heitä työtehtävissä ja mahdollistivat suomalaisiin nuoriin, suomalaisiin tapoihin sekä kulttuuriin tutustumisen. Näin heille muodostui uutta tietoa suomalaisesta kulttuurista.

Mm, elikä silloin ku viime vuonna käytiin leirillä. Siellä oli muutama suomalaista opiskelijaakin siellä saman aikaan. Pelattiin yhdessä ja vähän tutustuttiin niinku heihin ja heidän tapoihin, että siis minkälaisia tapoja heillä on.

Leirillä tarjoihtiin suomalaista ruokaa. Aluksi nuorten mielestä ruoka maistui oudolta. Se maistui ja näytti erilaiselta, kuin ruoka johon he olivat tottuneet. Leirin aikana nuoret kuitenkin tottuivat suomalaiseen ruokaan.

No, siis koska se oli suomalainen ruoka, no, meillä oli vähän eri se maistaa eri, näköinen eri, mutta ehkä sitten kauan aikaa se meillä onkin...ruoka. Sanotaan se on ter...Niin tottua.

5.3 Voimaantuminen

Leiri oli nuorille voimaannuttava kokemus. Leirin koettiin toimivan voimavarana arjessa. Kokemuksena leiri oli myös positiivinen ja uudistava. Tärkeänä nuoret pitivät vapautta harjoittaa omaa uskontoaan (Kuvio 1). Leirillä vallitsi avoin ilmapiiri. Se mahdollisti muun muassa oman uskonnon vapaan harjoittamisen leirin aikana.

...aamuliikuntaa vähän harrastettiin... menttiin syömään sen jälkeen ja sitte sen jälkeen omatoimisesti miten haluaa, haluaako käyä omien kavereiden kanssa jossaki, käy rannalla istumassa ja sitte käy rukoilemassa omia uskontoja tavan mukkaan...

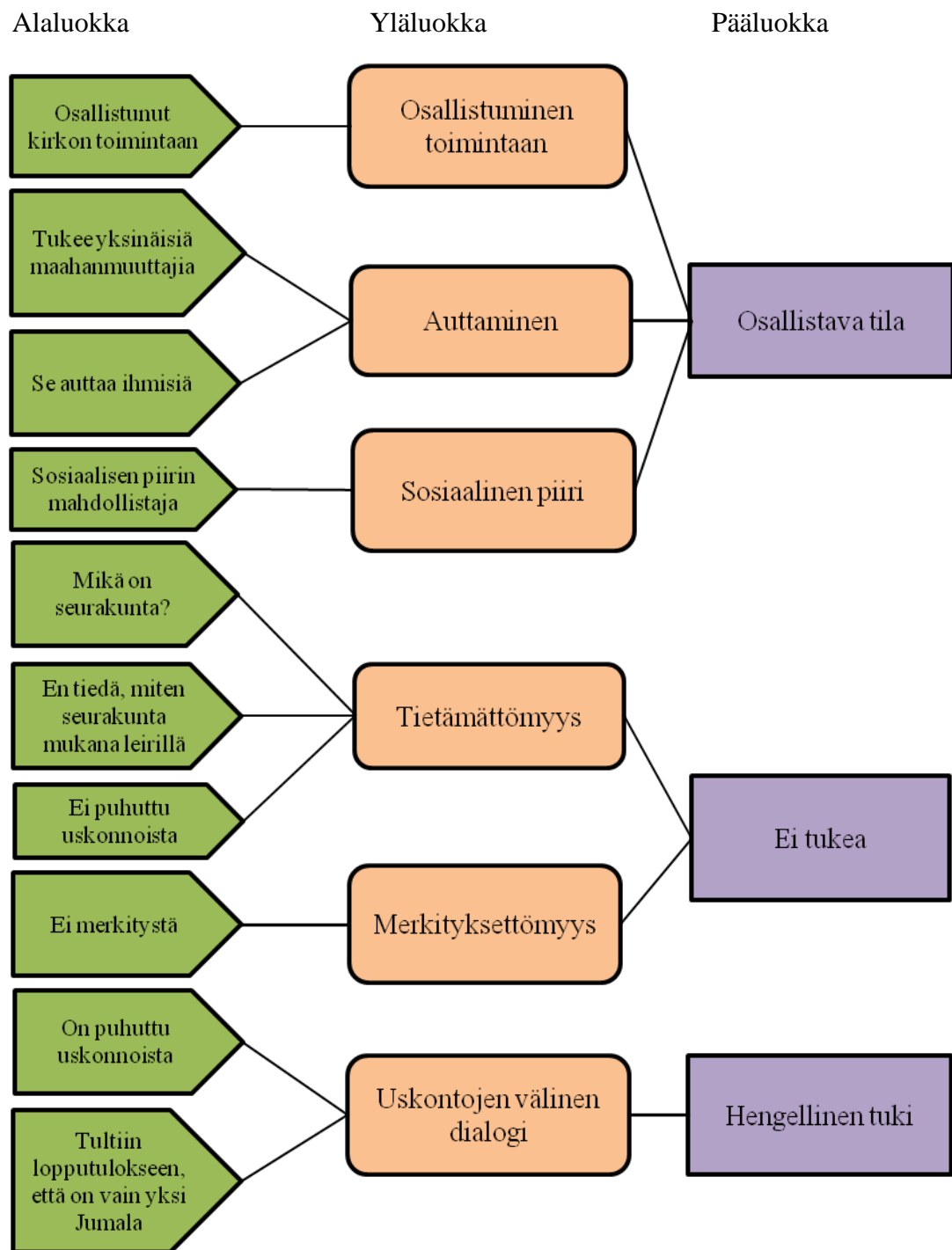
Yleisesti maahanmuuttajanuoret pitivät leiriä hyvänä kokemuksena. Osalle nuorista kuitenkin lähteminen leirille ensimmäistä kertaa tuntui vastentahtoiselta. Toisella kerralla he kuitenkin odottivat innolla uutta leiriä, koska he olivat kokeneet leirin hauskana ja mukavana.

Eka kerta, ku oli, hän oli myös sitä mieltä, että hän ei halua lähteä eikä innostunu siihen, vaan oli toinen kerta halukas, että milloin se tullee se leiri, että hän pääsis siihen mukaan.

Eräällä nuorista oli haastatteluhetkellä vaikea elämäntilanne. Hän kertoi osallistuvansa leirille, koska hän koki leirin tuovan vaihtelua elämäänsä. Hän sai muuta ajateltavaa ja siten myös helpotusta olotilaansa.

...On vähän niinku, miten mä sanon, epävarma tilanne... Mutta, sen takia, nämä leirit ovat auttaneet.

6 KIRKKO MAAHANMUUTTAJANUOREN TUKENA

KUVIO 2. Kirkko maahanmuuttajanuoren tukena

6.1 Osallistava tila

Kirkko tarjoaa maahanmuuttajanuorille osallistavan tilan. Näin heillä on mahdollisuus osallistua vapaasti kirkon toimintaan (Kuvio 2). Eräleiritoiminnan lisäksi eräs nuorista kertoikin osallistuneensa kirkon muuhun toimintaan.

Joo, elikä viime vuonna ja tänä vuonna mä olen osallistunu niinku näissä kirkon niinku ohjelmissa tai semmosissa leireissä.

Kirkko mahdollistaa myös sosiaalisen piirin, jolloin maahanmuuttajat kokevat, että he eivät jää yksin. Kirkon koettiin olevan yhteisö, joka auttaa ihmisiä. Erityisesti maahanmuuttajanuorten kokemuksista nousi esiin kirkon tuen merkitys yksinäisille maahanmuuttajille. Monet maahanmuuttajat tulevat maahan ilman sukulaisia tai tuttuja, jolloin tuen saamisen merkitys kasvaa.

Ää, esimerkiksi se on hyvä sen takia, ku esimerkiksi suurin osa näistä maahanmuuttajista, jotka muuttavat Suomeen, heillä ei ole ketään niinku sukulaisia tai tuttuja...No, siis he ovat niinku semmosessa niinku sosiaalisessa piirissä ja siis sillä tavalla niinku auttaa heitä ja he eivät jää yksin.

6.2 Ei tukea

Suurimmalle osalle maahanmuuttajanuorista luterilainen kirkko oli tuntematon. He eivät tienneet, mikä luterilainen kirkko on. Kirkolla ei siten ollut heille mitään merkitystä, eikä kirkon tuki tavoittanut heitä. (Kuvio 2). Kirkko oli nuorille myös käsitteenä tutumpi kuin seurakunta.

Öö, mikä on seurakunta?

Suurin osa nuorista ei myöskään tiennyt, mikä on kirkon rooli leirillä. Lähes kaikki maahanmuuttajanuoret kokivatkin, että kirkon rooli ei näkynyt leirillä millään tavalla. Osa nuorista tunnisti katolisen kirkon, mutta luterilainen kirkko oli heille vieras.

Italialaiset käy ainaki siellä...katolinen joo.

Maahanmuuttajanuorten tietämys luterilaisesta kirkosta oli siis vähäinen. Eräs nuorista oli kuitenkin osallistunut luterilaisen kirkon toimintaan, ja kirkko oli siten hänelle tuttu. Lisäksi yksi nuorista kertoi tietävänsä ristinmerkin olevan kristillisen kirkon tunnusmerkki.

Joo, tiiän. Sen näkee, että on ristinmerkki.

6.3 Hengellinen tuki

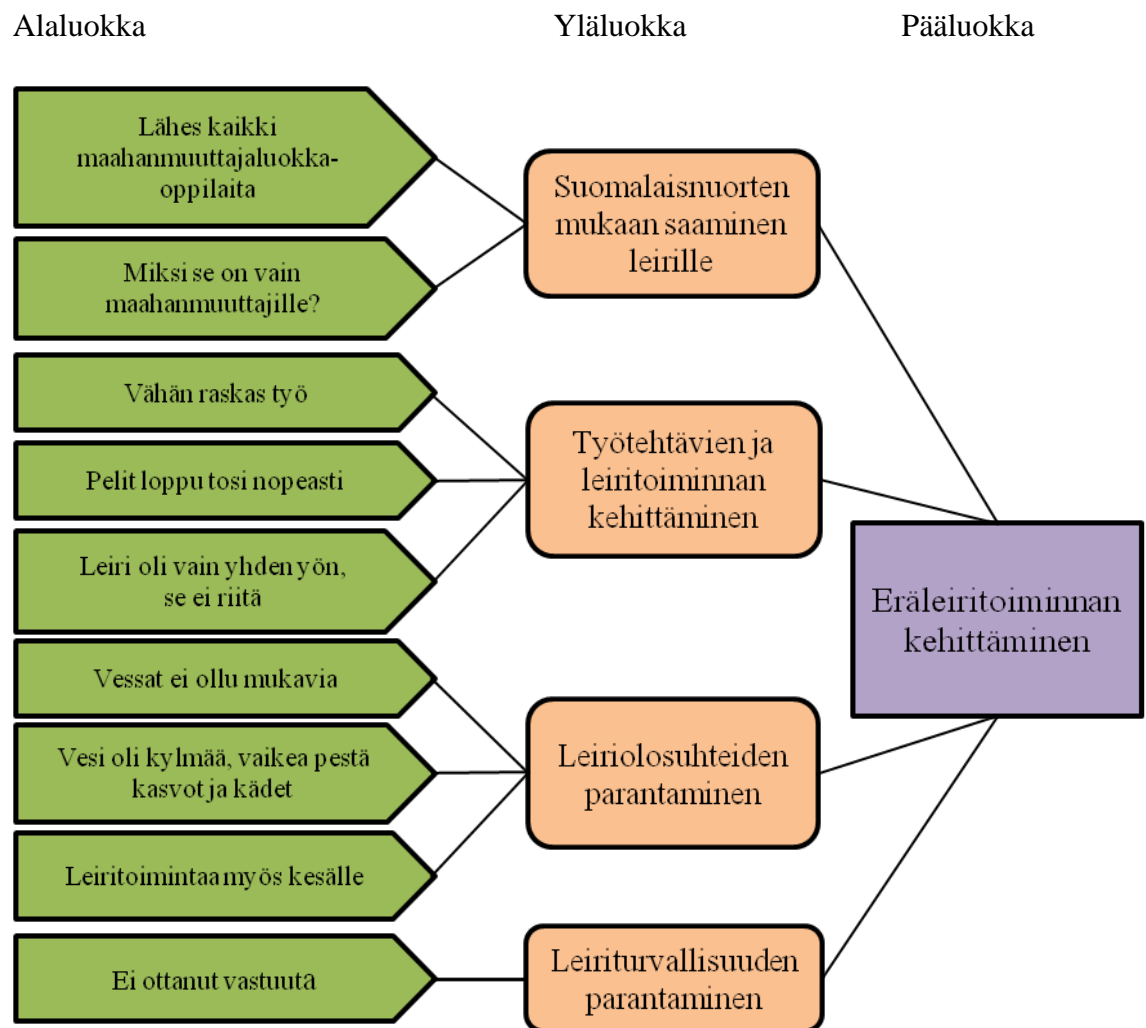
Eräleiri mahdollisti nuorten kokemusten mukaan uskontojen välisen dialogin leirillä käytyjen keskustelujen kautta ja siten he saivat leirillä myös hengellistä tukea (Kuvio 2). Huolimatta siitä, että luterilaisen kirkon rooli ei tullut leirillä selvästi esiin, oli osalla leireistä kuitenkin puhuttu eri uskonnoista. Leirillä oli päästy myös yhteisymmärrykseen yhden ainoan Jumalan olemassa olosta. Uskontojen välistä dialogia pidettiin positiivisena kokemuksena.

Ja, että siinä oli mukavaa siinä mielessä, että ne puhusivat kaikenlaista uskonnoista ja kuitenkin ne loppupeleissä tuli siihen tulokseen, että on vain yks Jumala, et ei, ei muita jumalaa ookkaan.

Eräälle nuorelle oli tullut yllätyksenä suomalaisnuorten vähäinen oman uskonnon harjoittaminen. Hän oli keskustellut koulussa suomalaisten oppilaiden kanssa siitä, kuinka usein he käyvät kirkossa. Usko ei kuitenkaan näyttänyt olevan suomalaisnuorten arjessa vahvasti mukana.

Siis mää kystään niin paljo oppilailta, siis montako kertaa te kävitte kirko viikossa tai kuukaudessa, se, kaikki oppilaat nauraa, sano vuosissa. No ei sano, no kaksi kertaa tai kolme kertaa...

7 ERÄLEIRITOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Kuvio 3: Eräleiritoiminnan kehittäminen

7.1 Suomalaisnuorten mukaan saaminen leirille

Leirillä oli vähän suomalaisia nuoria suhteessa maahanmuuttajanuoriin. Maahanmuuttajanuorten kotoutumisen edistämiseksi olisi tärkeää kannustaa suomalaisnuoria osallistumaan aktiivisemmin eräleiritoimintaan. Muun muassa yksi haastatelluista kertoi suomalaisnuorten toiveesta saada osallistua maahanmuuttajanuorten kanssa yhteisille leireille. Hänellä oli myös käsitys, että leiri on tarkoitettu vain maahanmuuttajille.

Voiko te sanoa miksi se on vain maahanmuuttajille?

7.2 Työtehtävien ja leiritoiminnan kehittäminen

Suurin osa piti ryhmissä toteutettavia työtehtäviä mieluisina. Kuitenkin osa työtehtävistä koettiin raskaina tai vaikeina. Yksi nuorista ei pitänyt puiden keräämisestä, vaan koki se liian kuormittavana työtehtävänä. Lisäksi eräs nuori koki vaikeaksi nostaa avannosta vettä, koska jäähän piti tehdä reikä.

Siellä oli toinen ryhmä ja heillä oli keittiö... tai laittaa vettä merelle, se oli vaikea, koska meri se oli jää, pitää leikkaa se jää, sitten ottaa vettä.

Vaikka osa leiriläisistä koki leiritoimintaa olevan riittävästi, useat kuitenkin toivoivat toimintaa lisää. Toiminnan olisi toivottu olevan pitempikestoisempaa. Monet nuorista toivoivat myös useamman kuin yhden yön yli kestäviä leirejä.

Se oli...se ei ollu mukavaa...muuten toiminta oli ihan mukavaa, että...se oli yhen päivän ressu, niin se ei oikeesti maistu milleen, että koska ko sä meet pitkä matka ja saavut illalla siellä ja sitte seuraava yötä tullaan takasi, niin se ei oikeen se ole nautinto...Ois mukava, että ois pitempi ollu.

7.3 Leiriolosuhteiden parantaminen

Leiripaikka oli useimpien mielestä hyvä, mutta eräs haastateltavista koki kuitenkin matkan sinne pitkäksi. Juoksevan veden puuttuminen koettiin hankalana. Suurin osa ei myöskään pitänyt ulkovessoista.

...se mikä ei ollu mukavaa, niin see...öö...vessa...vessan käyttäminen ei ollut mukavaa, ko se oli siellä vissiin ulkovessa, ei ollu mittään hanoja, eikä mitään semmosia.

Leirin ajankohdaksi toivottiin kesäaikaa, joka helpottaisi myös leiripaikan olosuhteita. Nuorten mielipiteet ilmasta kuitenkin jakaantuivat. Osa nuorista piti ilmoja hienona ja osa nuorista taas koki ilmat liian kylminä. Eräs nuorista kertoi kokeneensa hankalaksi peseytyä kylmissä olosuhteissa.

Niin, tai jos mää menen pesee hammas, se oli niin kylmä vettä. (naurua) Sellaista vettä suuta, niin kaikki menee rikki. (naurua) Tai ei voi pese sun kasvos...pestä sun kädet. Se oli niin kylmä vettä.

7.4 Leiriturvallisuuden parantaminen

Haastatteluista nousi myös esiin puutteita turvallisuudessa. Tärkeänä nähtiin leiristä ja leiriturvallisuudesta tiedottaminen. Eräs nuorista ei ollut osannut varustautua ensimmäisellä kerralla leirille oikein ja hänellä oli mukanaan liian kevyet vaatteet kylmiin sääolosuhteisiin. Osa nuorista kuitenkin kertoi saaneensa ohjeistuksen oikeanlaiseen varustukseen.

...eka kerta oli siinä vaikeutta ku hän ei tienny miten varus...varustautua siihen, että hän mennee sinne, ottaa joitaki sandaaleita ja kevyttä ottaa mukkaan vaa seuraava kerta oli ottanu semmosia vaatteita, että hän pystys pärjään olemaan ulukonaki.

Turvallisuuteen liittyviin tekijöihin tulisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota. Nuoret korostivat leirin vetäjien vastuullisuutta leiriläisten suhteen. Eräs nuorista oli kokenut leirillä turvattomuutta. Hän olisi kaivannut leirivetäjien huolellisempaa valvontaa erilaisissa tilanteissa.

Ei mua pelotti, koska en mä mene, koska mä tiän...ei kukaan auta mua, koska ei mää mennee. Mua pelottaa siis, se on, se tulee huono juttu.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Eräleiritoiminta vastaa kotoutumisen edellytyksiin tarjoten mahdollisuuksia osallistumiseen, oppimisen kokemuksiin, sekä voimaantumiseen. Merkittäviä tekijöitä kotoutumisen kannalta ovat joukkoon kuuluminen, uuden maan kielen ja kulttuurin oppiminen, sekä oman kulttuurin säilyttäminen. Kotoutumisen kannalta keskeisimmät osa-alueet toteutuivat leirillä. Tästä voidaan päätellä, että eräleiritoiminta kotouttavana palvelumuotona tukee maahanmuuttajanuorten kotoutumista.

2. Kirkko tukee maahanmuuttajanuoren arkea antamalla heille osallistavan tilan, sekä tarjoamalla heille hengellistä tukea leirillä käytyjen uskontokeskustelujen kautta. Osallistavana tilana kirkko auttaa ja tukee yksinäisten maahanmuuttajien arkea. Lähes kaikille haastatteluun osallistuneille nuorille kirkko oli kuitenkin vieras. Näin ollen kirkko auttavana ja tukevana yhteisönä ei pääse toteuttamaan tehtäväänsä heidän elämässään. Jotta kirkon tehtävä olisi päässyt toteutumaan paremmin, se olisi edellyttänyt kirkon roolin esiintuomista ja kristinuskon näkyvyyttä selkeämmin leirillä.

3. Leirille osallistui vähän suomalaisnuoria. Tämän vuoksi tulisi kehittää keinoja suomalaisnuorten motivoimiseksi osallistumaan aktiivisemmin leireille, jotta suhteita maahanmuuttajanuorten ja suomalaisnuorten välillä pääsisi syntymään. Vaikka leirin puitteet koettiin puutteellisiksi, nuoret kuitenkin toivoivat leirien kestävän pidempään. Tästä voidaan päätellä, että sopeutuminen vaikeisiin leiriolosuhteisiin vieraassa ympäristössä vie enemmän aikaa. Yhteinen tekeminen ja toimiminen tukevat osallistumisen kokemusta. Näin ollen on tärkeää, että toimintaa on jatkossa riittävästi.

9 TULOSTEN VERTAILUA AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

Suomen kielen taidon oppiminen koettiin keskeiseksi syyksi osallistua eräleiritoimintaan. Opinnäytetyömme tulokset osoittavat, että eräleiritoiminta tarjoaa mahdollisuuden suomen kielen ja kulttuurin oppimiselle. Näin leiri tukee maahanmuuttajanuorten kotoutumista kielen ja kulttuurin oppimisen osalta. Myös Helanderin ja Mikkosen tutkimuksessa maahanmuuttajanuoret pitivät tärkeänä suomenkielen taitoa Suomessa selviytyäkseen. Lisäksi he kokivat tärkeiksi suomalaisten tapojen ja sääntöjen tuntemisen kuitenkin unohtamatta omaa äidinkieltään ja kulttuuriaan. (Helander & Mikkonen 2002, 111.)

Opinnäytetyömme tuloksista ilmenee, että eräleiritoiminta tarjoaa osallistumisen kokemuksen antamalla mahdollisuuden vuorovaikutukseen ja yhdessä tekemiseen leiritoiminnan, työtehtävien, sekä yhdessä olemisen kautta. Opinnäytetyömme nuoret kokivat saaneensa leiriltä paljon uusia kavereita. Heillä oli mahdollisuus luoda suhteita niin omaan etniseen ryhmäänsä kuin sen ulkopuolisiin nuoriin. Lisäksi nuoret kertoivat oppineensa leirillä paljon uusia asioita. Talibin ja Lipposen tutkimus osoittaa, että maahanmuuttajanuoret oppivat paremmin valtakulttuurin toimintamalleja luodessaan suhteita suomalaisiin nuoriin (Talib & Lipponen 2008, 83–85). Jasinskaja-Lahden tutkimuksesta käy ilmi, että venäläisnuorten sosiaalisten suhteiden luominen oman etnisen ryhmänsä ulkopuolisiin nuoriin, sekä suomenkielen oppiminen ja käyttäminen vahvistaa heidän osallisuuden tunnettaan suomalaisessa yhteiskunnassa. (Jasinskaja-Lahti 2000, 61.)

Talib ja Lipponen toteavat myös, että koulu toimii keskeisenä nuoren kotoutumista edistävänä tahona. Vaikka maahanmuuttajanuori kohtaa koulussa erilaisia haasteita, menestyessään hänen itsetuntonsa kuitenkin vahvistuu. Uusi yhteiskunta ja koulu mahdollistavat laajan ystäväpiirin synnyn. Ystävillä on tärkeä merkitys maahanmuuttajanuorelle. Jos nuori viettää aikaa vain oman etnisen ryhmänsä kanssa, se hidastaa hänen kotoutumistaan sekä uuden kielen oppimista. On tärkeää, että nuorella on ystäviä niin omasta etnisestä ryhmästään, muista etnisistä ryhmistä, kuin myös valtaväestön keskuudesta. Hyvä tapa maahanmuuttajille kohdata valtaväestön nuoria on esimerkiksi erilaiset harrastukset. (Talib & Lipponen 2008, 162–163.) Seurakunta

järjestää erilaista ryhmätoimintaa, joka mahdollistaa ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen. (Thitz 2006, 102.)

Opinnäytetyömme suomalaisnuoret olivat opastaneet maahanmuuttajanuoria eräleirin työtehtävissä. Näin heidän välilleen syntyi vuorovaikutusta ja samalla maahanmuuttajanuoret oppivat lisäksi suomalaisia toimintatapoja. Nuoret kokivat tärkeäksi, että leirille osallistui suomalaisnuoria. Suomalaisnuorten mukaan saaminen nousikin yhdeksi tärkeimmistä eräleiritoiminnan kehittämisen osa-alueista. Helanderin ja Mikkosen tutkimuksessa ilmenee, että maahanmuuttajanuori saattaa kokea itsensä ulkopuoliseksi, jos hänellä ei ole suomalaisia kavereita. Osalla nuorista oli tutkimuksen mukaan paljon suomalaisia kavereita ja osa kertoi, että suomalaiset kaverit olivat lähinnä tuttuja. Nuoret itse kuitenkin kaipasivat suomalaisnuoria kavereiksi neuvomaan heitä apua tarvitsemisissa asioissa. (Helander & Mikkonen 2002, 94–95.) Türkmenin opinnäytetyössä tutkittiin maahanmuuttajien tarpeita, toiveita ja odotuksia Kallion seurakunnassa. Tulokset osoittavat, että monet maahanmuuttajista korostivat tarvettaan päästä kontaktiin kantaväestön kanssa, löytää suomalaisista ystäviä, sekä päästä tutuksi suomalaisen kulttuurin ja elämäntavan kanssa. (Türkmen 2001, 47–48.) Myös molemmin puolisen tiedon lisääminen toisilleen vieraista kulttuureista olisi keskeinen keino lisätä maahanmuuttajien ja valtaväestön keskinäistä ymmärrystä (Niemelä 2003, 91).

Opinnäytetyömme nuoret kertoivat mahdollisuudesta harjoittaa omaa uskontoaan leirin aikana. Eräleirille osallistuneet maahanmuuttajanuoret kokivat uskonnon harjoittamisen vapauden tärkeäksi. Talibin ja Lipposen tutkimuksessa käsitellään uskonnon merkitystä maahanmuuttajanuorille kulttuurisen identiteetin keskeisenä osana. Uskonto oli musliminuorille tärkeä osa arkea ja se yhdisti toisiinsa niin saman kulttuurin edustajia kuin myös muiden maiden kansalaisia. Suomessa uskontoa taas pidetään yksityisasiana, eikä uskonnollisen vakaumuksen anneta juuri näkyä ulospäin. (Talib & Lipponen 2008, 90.) Myös Niemelän tutkimuksessa ilmenee, että uskonnolla on suuri merkitys somialialaisille islaminuskoisille tytöille. Uskontonsa perusteella tytöt kokevat, että heillä on vapaus toimia eri tavalla suomalaisnuoriin nähden. Uskonto luo heille turvaa ympäristössä, joka pyrkii sulauttamaan heidät. (Niemelä 2003, 95.)

Maahanmuuttajanuoret kertoivat opinnäytetyössämme uskontojen välisistä keskusteluista, joita he olivat käyneet leirillä. Uskontojen väliset keskustelut oli koettu mieluisina. Suurimmalle osalle seurakunnan rooli leirillä oli kuitenkin täysin tuntematon, jonka vuoksi seurakunnan roolia eräleiritoiminnassa tulisi jatkossa tuoda selkeämmin esiin. Tiainen toteaa opinnäytetyöstään saamista tuloksista, että monet islaminuskoiset nuoret haluavat osallistua esimerkiksi rippikouluun tutustuakseen suomalaiseen kristinuskoon. Tietämys auttaa heitä ymmärtämään kristinuskoa ja siten kunnioittamaan sitä. Tiaisen tulokset osoittavat, että seurakunnan työntekijöiden näkökulmasta suurin haaste onkin saada maahanmuuttajanuoria mukaan toimintaan. Tulevaisuudessa tulisi löytää keinoja, joilla maahanmuuttajanuoria tavoitetaan. (Tiainen 2008, 41; 46; 59.)

10 TUTKIMUSETIIKKA

Kun opinnäytetyölle haetaan tutkimuslupaa, on esitettävä tutkimussuunnitelma, jossa ilmenevät opinnäytetyön tekijät, vastuutahot, aineiston käytön tieteelliset perusteet ja tutkimukseen tarvittavat tietosisällöt. (Kuula 2002.) Haimme tutkimuslupaa opetus-toimelta ja lupa myönnettiin. Emme ole lisänneet lupaa työmme liitteeksi tietosuojaesitystä (Kuokkanen ym. 2007, 77). Tutkimuslupa on kuitenkin olemassa ja tallennettuna.

Viime vuosina on tutkimuksissa alettu erityisesti kiinnittää huomiota lasten ja nuorten oikeuksien turvaamiseen (Vehkalahti, Rutanen, Lagström & Pösö 2010, 10). Koska tutkimme maahanmuuttajataustaisia nuoria, on erityisen tärkeää ottaa huomioon opinnäytetyömme eettisyys. Esimerkiksi Rastas toteaa artikkelissaan, että haastattellessa maahanmuuttajia, on hyvä huomioida kulttuurierot. Kysyttäessä suostumusta osallistumiseen, toisen kulttuurin edustaja ei välttämättä ymmärrä tutkimuksen lähtökohtia. Siten hän saattaa suostua tutkittavaksi esimerkiksi luullen saavansa vastapalveluksen osallistumisestaan. (Rastas 2005, 83.)

Periaatteessa alle 18-vuotiaita tutkittaessa tarvitaan vanhempien suostumus. Suomen laissa ei kuitenkaan ole määritelty, kuka saa viime kädessä oikeuden päättää alaikäisen lapsen osallistumisesta. (Nieminen 2010, 33.) Toisinaan lupa alaikäisten huoltajilta tarvitaan ja toisinaan taas ei. Tämä riippuu siitä, mihin raja vedetään. (Mäkelä 2010, 77.) Huoltajan suostumusta ei siis välttämättä aina tarvita. Esimerkiksi lupaa ei tarvita tutkimuksissa, joihin ei sisälly riskejä, tai jos luvan kysyminen vanhemmilta on käytännössä vaikeaa. Lupaa ei myöskään tarvita, mikäli rehtori arvioi, että opinnäytetyöstä on hyötyä koululle, ja tutkimus voidaan toteuttaa osana koulun normaali-toimintaa. Vanhempia ei tarvitse erikseen informoida lastensa osallistumisesta haastatteluun, mikäli haastattelussa ei käytettä tunnistetietoja, kuten nimeä, henkilötunnusta tai osoitetta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 5.)

Opinnäytetyömme koskee nuorten kokemuksia eräleiritoiminnasta. Koska emme kysyneet arkaluontoisia kysymyksiä, haastattelut eivät siten sisältäneet mielestämme riskejä. Luvan hankkiminen olisi voinut olla vaikeaa, koska haastateltavien vanhemmat

eivät välttämättä olisi ymmärtäneet suomea, tai eivät mahdollisesti asu lainkaan Suomessa. Haastateltavien määrä oli suhteellisen pieni. jolloin heidän tunnistettavuutensa olisi henkilötietoja kysyttäessä lisääntynyt. Tämän vuoksi emme kysyneet heiltä lainkaan henkilötietoja.

Myös nuorella on perustuslain mukaan itsemääräämisoikeus, ja sen vuoksi häneltä tulee pyytää suostumus haastatteluun osallistumiseksi (Nieminen 2010, 33). Haastatteluun osallistumisen tulee olla ehdottoman vapaaehtoista (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 4; Kuula 2006, 136; Mäkelä 2006, 364). Haastateltavien on lisäksi saatava riittävästi tietoa haastattelun tarkoituksesta ja tavoitteista. Haastateltaville kerrotaan haastattelijoiden yhteystiedot, kerätyn aineiston käyttötarkoitus ja jatkokäyttö, sekä opinnäytetyön aihe, mitä osallistuminen käytännössä tarkoittaa ja kuinka kauan siihen menee aikaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 4-6.)

Jaoimme haastateltaville etukäteen saatekirjeen (LIITE 2), jossa kerroimme tarkemmin tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista. Saatekirjeestä löytyivät myös yhteystietomme. Toimitimme kirjeen itse paikalle mahdollisten esiin nousevien kysymysten vuoksi. Samalla kysyimme kaikilta haastateltavilta suostumusta osallistua haastatteluun ja sovimme heidän kanssaan aikatauluista. Painotimme heille haastatteluun osallistumisen vapaaehtoisuutta, jonka Niemisen mukaan tulisikin olla yleisenä lähtökohtana tutkimuksen tekemiselle (Nieminen 2010, 35).

Tutkimusta tehdessä tulee kunnioittaa tutkittavien itsemääräämisoikeutta, sekä huolehtia, että luottamuksellisuus säilyy koko tutkimuksen ajan (Kuula 2006, 124). Yksityisyyden suojaamiseksi haastatteluissa kerätty aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja säilytetään niin, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusta julkaistaessa haastateltavien henkilöllisyys ei saa tulla esiin. Aineisto tulee myös tuhota asianmukaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 8; Kuula 2006, 127; 129.) Kerroimme haastateltaville heidän yksityisyyden suojastaan sekä haastatteluaineiston luottamuksellisesta käsittelystä. Kerroimme haastateltaville myös, miten nauhoitettua aineistoa käsitellään haastattelun jälkeen.

Koska kyseessä oli maahanmuuttajaryhmä, tarvitsimme haastatteluun mukaan myös tulkin. Ammattitulkilla on vaitiolovelvollisuus liittyen koko haastattelutilanteeseen. Haastattelutilanteessa toinen haastatteli ja toinen havainnoi ja kirjoitti ylös muistiinpanoja. Kerroimme opinnäytetyön tekijöiden roolit haastateltaville tilanteen aluksi, sekä kävimme vielä läpi saatekirjeen sisällön. Haastattelutilanteen alussa pyrimme keventämään ilmapiiriä, jotta haastateltavat rentoutuisivat ja kysymyksiin vastaaminen olisi mahdollisimman luontevaa. Haastateltavat antoivat meille myös luvan haastattelujen tallentamiseen, joten nauhoitimme haastattelut. Säilytimme kerätyn haastatteluaineiston ainoastaan itsellämme ja tuhosimme sen analysoinnin jälkeen.

Opinnäytetyömme analysointivaiheessa yksi haastatelluista karsiutui pois. Epäilimme kyseisen nuoren halukkuutta osallistua haastatteluun, koska hän vaikutti vaivautuneelta ja vastasi kysymyksiin lyhyesti. Meille jäi tunne siitä, että nuori ei uskaltanut kieltäytyä haastatteluun osallistumisesta. Koimme eettisyyden kannalta oikeaksi jättää kyseisen nuoren vastaukset kokonaan hyödyntämättä.

Perinteisesti lapset ja nuoret nähdään haavoittuvina ja tämän vuoksi heitä tulisi tutkittaessa suojella. Nuori on aina aikuiseen nähden erityisasemassa, koska valtasuhde haastateltavan nuoren ja aikuisen haastattelijan välillä ei ole tasapainossa. (Strandell 2010, 92.) Haastattelemamme nuori suostui todennäköisesti haastatteluun, koska hän näki meidät auktoriteetteina. Tämän vuoksi hän ei ehkä uskaltanut kieltäytyä haastattelusta.

11 LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen luotettavuutta lisää hyvä tieteellinen käytäntö, jossa tutkijalta edellytetään rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta erityisesti tallentaessaan tuloksia, sekä arvioidessaan niitä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132–133; Hirvonen 2006, 31). Olemme opinnäytetyössämme koko prosessin ajan pyrkineet olemaan huolellisia muun muassa lähdeviittauksissa ja muussa dokumentoinnissa. Olemme tuoneet rehellisesti julki tulokset, jotka olemme aineistostamme saaneet.

Opinnäytetyössämme on ollut kaksi tekijää, jolloin olemme niin kirjoittamis- kuin analysointivaiheessakin pyrkineet olemaan jatkuvasti kriittisiä työtämme kohtaan. Olemme kyseenalaistaneet ja käyneet vuoropuhelua keskenämme sekä tutkittavan aineiston kanssa. Kahden ihmisen käydessä läpi analysoitavaa aineistoa ja heidän nostaessaan esiin samoja päätelmiä, voidaan tuloksia pitää luotettavampina (Hirsjärvi ym. 2009, 231).

Huolimatta siitä, että tutkija pyrkisikin kuuntelemaan aineistoaan, häntä ohjaa ainakin välillisesti tutkimuksen tarkoitus. Tästä johtuen koodaus on aineistolähtöisyydestä huolimatta sekoitus aineiston tulkintaa ja tutkijan ennakkoluuloja. (Eskola & Suoranta 1998, 154–156.) Huolimatta siitä, että pyrimme opinnäytetyömme analysointivaiheessa aineistolähtöisyyteen, tutkimuksemme tarkoitus ja omat ennakko-oletuksemme ovat väistämättä ohjanneet analyysiamme. Opinnäytetyömme tarkoitus on ohjannut meitä kiinnittämään huomiota vastauksiin, jotka vastasivat tutkimustehtäviimme. Meille on saattanut myös syntyä tiedostamattomia ennakko-oletuksia, koska osallistuimme itse eräleirille.

Tutkijan tulisi kaikissa tutkimuksensa vaiheissa selostaa tarkkaan ja totuuden mukaisesti, kuinka tutkimus on toteutettu. Luotettavuudesta kertoo muun muassa se, että tutkija kuvaa mahdollisia häiriötekijöitä sekä haastatteluolosuhteita ja haastattelu-paikkaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) Huolimatta siitä, että olemme pyrkineet kuvailemaan mahdollisimman tarkkaan opinnäytetyöprosessimme, olemme halunneet suojella haastateltavien anonymiteettiä. Emme siten ole kertoneet työssämme täysin yksityiskohtaisesti esimerkiksi paikkaa, jossa haastattelut on toteutettu. Tästä syystä

emme ole myöskään liittäneet työhömmе tutkimuslupaa, josta paikka kävisi ilmi. Haastateltavien yksityisyyden säilyttäminen on meille kuitenkin ensisijaista, vaikka yksityiskohtainen selostus lisäksi luotettavuutta. Tällä saattaa olla vaikutusta opinnäytetyömmе luotettavuuteen.

Tulkkia tarvitaan, kun haastattelijalla ja haastateltavalla ei ole yhteistä kieltä yhteisen ymmärryksen saavuttamiseksi (Bremer 2009, 52–53). Käytimme osassa haastatteluista tulkkia, koska kaikilla haastateltavilla ei ollut riittävää suomenkielentaitoa. Tulkin avulla haastateltavat ymmärsivät heille esitetyt kysymykset ja kykenivät vastaamaan kysymyksiin mahdollisimman luotettavasti. Tulkit käänsivät vastaukset melko lyhyesti huolimatta omasta hyvästä suomenkielentaidostaan. Tähän saattoi vaikuttaa se, että ryhmähaastattelutilanteessa tulkin oli vaikeaa kääntää päällekkäisiä puheenvuoroja. Jäimme miettimään, tulivatko kaikki ajatukset esiin. Yhteiset pelisäännöt olisi pitänyt sopia tarkemmin haastattelun alussa. Oletimme ehkä turhankin automaattisesti, että ammattitulkki kääntäisi keskustelut sana sanalta. Tämän vuoksi tulkin käyttö saattaa osaltaan myös heikentää luotettavuutta.

Eräässä haastattelutilanteessa yksi haastateltavista halusi käyttää suomen kieltä, vaikka hänellä oli mahdollisuus käyttää tulkkia. Kehotimme häntä toistuvasti käyttämään vapaasti omaa kieltään. Tästä huolimatta hän jatkoi keskustelua suomeksi. Tämä saattaa vaikuttaa tuloksista tekemiimme tulkintoihin ja näin ollen heikentää opinnäytetyömmе luotettavuutta. Suomeksi ja englanniksi suoritetuissa haastatteluissa jäimme miettimään saivatko nuoret tarpeeksi selvästi sanottua kaiken, mitä halusivat. Mikäli olisimme käyttäneet tulkkia, nuoret olisivat saaneet kertoa kokemuksistaan omalla kielellään. Näin kieli ei olisi muodostunut esteeksi molemminpuolisen ymmärryksen saavuttamiseksi.

Laajempi aineisto lisää luotettavuutta, koska aineistossa usein toistuva ajatus osoittaa sen olevan ilmiönä merkittävä (Hirsjärvi ym. 2009, 182). Opinnäytetyössämme haastateltavien vähäinen määrä on siten saattanut heikentää opinnäytetyömmе luotettavuutta. Lisäksi litteroitu haastatteluaineisto oli suhteellisen pieni. Litteroitua aineistoa oli yhteensä 18 sivua. Tällöin haastatteluaineistosta oli vaikea tehdä laajempia johtopäätöksiä. Esimerkiksi aika ja raha ovat resurssitekijöitä, jotka käytännössä vaikuttavat tiedonantajien määrään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85; Hirsjärvi ym. 1997, 179).

Lisäresurssien, kuten käytettävissä olevan rahan ja tämän myötä uusien haastateltavien saamisen avulla olisimme saaneet lisää aineistoa. Tämä olisi saattanut vahvistaa opinnäytetyömme luotettavuutta. Toisaalta voimme pitää yhdenkin haastateltavan kokemusta sisällöllisesti arvokkaana. Tässä suhteessa pyrkimyksenämme ei alun alkaenkaan ole ollut yleistää maahanmuuttajanuorten kokemuksia, vaan tuoda heidän henkilökohtaiset kokemuksensa näkyviksi.

Yksi yksilöhaastattelu karsiutui pois, koska epäilimme nuoren halukkuuttaan osallistua haastatteluun. Jouduimme turvautumaan johdatteleviin kysymyksiin, jolloin haastateltavan oma näkemys ei välttämättä tullut riittävästi esille. Tässä tapauksessa myös opinnäytetyön tulosten luotettavuus olisi kärsinyt. Olisimme voineet toteuttaa kaksi yksilöhaastattelua yhdessä, koska heillä oli yhteinen kieli. Haastattelimme heidät kuitenkin erikseen, koska toinen kykeni vastaamaan haastatteluun suomeksi ja toinen englanniksi. Mikäli olisimme toteuttaneet haastattelut yhdessä, haastateltavat olisivat todennäköisemmin uskaltaneet vastata monipuolisemmin ja rohkeammin esittämiimme kysymyksiin. Haastattelut suoritettiin loppukevästä, jolloin nuoret olivat lähdössä kesälomalle. Tästä syystä johtuen emme enää olisi ehtineet haastatella heitä uudelleen. Jos taas olisimme haastatelleet heitä uudelleen syksyllä, eivät nuorten leirikokemukset enää olisi olleet tuoreessa muistissa.

Oppimisemme kannalta vaihtelevat tilanteet olivat hyviä, mutta tulosten monipuolisuuden kannalta heikkoja. Tämä vaikuttaa myös tutkimuksen luotettavuuteen. Saimme kuitenkin tutkimustehtäviimme vastauksia, joten tutkimus kannatti.

12 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessimme on ollut pitkä ja kivikkoisen. Tunteet ovat prosessin aikana vaihdelleet turhautuneisuudesta epätoivoon, mutta myös onnistumisen kokemuksiin. Opinnäytetyö on kuitenkin vain harjoitustyö ja sillä pyritään osoittamaan oman alan oppineisuutta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Opinnäyte on todellakin ollut meille erittäin opettavainen prosessi. Käytännön ymmärryksemme tutkimuksen metodologiasta on kehittynyt ja eettinen ajattelutapamme on entuudestaan vahvistunut. Opinnäytetyömme myötä myös organisointi – ja yhteistyökykymme on kehittynyt. Olemme oppineet hankkimaan tietoa tehokkaasti ja monella eri tavalla, sekä joustamaan erilaisissa, muuttuvissa tilanteissa. Opinnäytetyömme teksti on kokonaan yhteistä tuotostamme, sillä olemme tehneet kaikki vaiheet yhdessä. Samalla olemme oppineet tekemään kompromisseja sen suhteen, mitä työhön kirjoitetaan. Olemme myös kehittyneet kriittisinä ja kyseenalaistavina tutkijoina ennen kaikkea omaa työtämme kohtaan.

Opinnäytetyömme haastateltavat olivat eritaustaisia maahanmuuttajanuoria. Vaikka meillä molemmilla on jo valmiiksi henkilökohtaisia suhteita maahanmuuttajiin ja maahanmuuttajien parissa toimiminen on luontevaa, osoittautuivat haastattelutilanteet yllättäen kuitenkin haastaviksi. On erilaista toimia haastattelijan roolissa, kuin ystävänä tai työntekijänä. Vaikka tavoitteena onkin pyrkiä tasavertaisuuteen, määrittelee haastattelija kuitenkin aina tilanteen kulun. Haastattelutilannetta ohjaavat tutkimukselliset lähtökohdat, jolloin myös vuorovaikutus on erilaista. Haastattelijan tulee koko haastattelutilanteen ajan pyrkiä säilyttämään tietoisuutensa tilannekokonaisuudesta. On eri asia yrittää pitää mielessä keskustelun tavoite, kuin keskittyä pelkkään keskusteluun

Teimme esihaastattelut keskenämme. Tästä syystä ensimmäisestä haastattelutilanteesta, joka oli yksilöhaastattelu, jäi esihaastattelunomainen tunne. Havaitimme jälkikäteen asioita, joita olisi voitu tehdä toisin. Yksilöhaastatteluissa nuoret olivat tilanteessa yksin, minkä vuoksi tunnelma oli myös jännittyneempi. Olisimme voineet keventää enemmän tunnelmaa tilanteen alussa sen sijaan, että siirryimme suoraan itse haastatteluun. Tilanne oli jännittynyt, koska haastattelu oli molemmin puolin ensimmäinen. Havaitimme

myös haastattelun jälkeen, että olisimme voineet tehdä enemmän täsmentäviä lisäkysymyksiä. Huomasimme, että muistiinpanojen tekijä olisi voinut esittää rohkeammin lisäkysymyksiä, koska hän teki helpommin havaintoja, joita haastatteliija itse ei huomannut keskittyessään haastattelurunkoon. Ensimmäisen haastattelun jälkeen pyrimme kiinnittämään huomioita oppimiimme asioihin ja kysyimme muissa haastatteluissa enemmän täsmentäviä kysymyksiä.

Ryhmähaastattelutilanteessa tunnelma oli rennompi, koska nuoret eivät olleet tilanteessa yksin, vaan saivat toisiltaan tukea. He muistuttelivat toisiaan yhdessä koetusta leiristä. Oivalsimme myös, että haastatteluympäristön tulisi olla mahdollisimman häiriötön. Haastattelutilannetta häiritsi esimerkiksi luokkatilaan unohtunut puhelin, joka soi kesken haastattelun. Huomasimme haastattelujen aikana, että seurakunta oli käsitteenä sekä nuorille että tulkille vieras. Tästä syystä aloimme käyttää käsitettä kirkko, joka oli heille tutumpi.

Opinnäytetyömme tulokset osoittavat, että eräleiritoiminnalla on selkeästi oma paikkansa kotouttava tukimuotona. Vaikka eräleiri tukee maahanmuuttajanuoren kotoutumista, leiriä kohtaan osoitettiin silti myös paljon kritiikkiä. Onkin syytä miettiä, ovatko eräleirit toimivin muoto nuorten kotouttamisessa, vai voisiko toiminta olla mahdollisesti myös jotain muuta?

Kuitenkin kysyttäessä maahanmuuttajanuorten halukkuutta osallistua uudelleen leirille, suurin osa vastasi myöntävästi. Kielteisesti vastasi ainoastaan yksi haastatelluista, joka jäi eettisistä syistä hyödyntämättä opinnäytetyömme tuloksissa. Vaikka emme käyttäneet häneltä kerättyä aineistoa opinnäytetyömme tuloksissa, jäimme kuitenkin miettimään, oliko hänen kokemuksensa eräleiristä mahdollisesti negatiivinen. Tämä saattaakin osoittaa sen, että eri yksilöt tarvitsevat erilaisia tukimuotoja kotoutuakseen suomalaiseen yhteiskuntaan. Kysymys kuuluukin, olisiko resurssien puitteissa seurakunnan mahdollista järjestää maahanmuuttajanuorille monipuolisempaa toimintaa, jotta yksilöt tulisivat paremmin huomioiduiksi? Tässä olisikin pohdittavaa seurakunnalle tulevaisuutta ajatellen.

Opinnäytetyömme tuloksista ilmenee myös uskontojen välisen dialogin tärkeys, joka on myös paljon esillä pidetty aihe nyky-yhteiskunnassamme. Nuorten positiiviset kokemukset uskontokeskusteluista osoittavat, että seurakunnan mukana oloa leirillä ei tulisi piilotella. Kristinuskon on kuitenkin osa suomalaista kulttuuria, jonka tulisi myös saada näkyä. Kristinuskon esiin tuominen ei estä maahanmuuttajanuoren kotoutumista. Päinvastoin, kristinuskon näkyväksi tekeminen auttaisi myös maahanmuuttajanuoria hahmottamaan kulttuuriamme paremmin, koska usko on yleensä heidän oman kulttuurinsa keskeinen tekijä. Näin he voisivat myös ymmärtää suomalaista kulttuuriamme paremmin kristinuskon kautta. Kristinuskon on suomalaisen kulttuurin taustalla piilevä tekijä, jonka vuoksi olisi tärkeää tehdä se myös näkyvämmäksi. Tästä syystä seurakunnan ja erityisesti kristinuskon esiin tuominen leireillä olisi jatkossa suotavaa.

Koska nuoret kokivat seurakunnan erityisesti tukevan yksin maahan tulleita, ei seurakunnan roolia heidän elämässään voi vähätellä. Esimerkiksi diakoniatyöllä olisi tässä tilanteessa keskeinen tehtävä olla maahanmuuttajien auttajana ja rinnalla kulkijana. Suurin osa opinnäytetyömme nuorista ei tuntenut Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa. Tästä voimmekin vetää johtopäätöksenä, että kaikkialla Suomessa kirkolla ei ole tarjota riittävästi kotouttavia palveluita maahanmuuttajanuorille, tai ainakaan he eivät löydä tietään palvelujen piiriin. Mitkä olisivat väyliämme tehdä kirkkoamme heille tutummaksi? Kuinka heidät saataisiin diakonisen tuen piiriin?

Useat tutkimukset viittaavat siihen, että maahanmuuttajanuorten suhteilla valtaväestön edustajiin on merkitystä kotoutumisen kannalta (Talib & Lipponen 2008, 83–85; Jasinskaja-Lahti 2000, 61; Helander & Mikkonen 2002, 94–95; Türkmen 2001, 47–48). Myös opinnäytetyömme nuoret korostavat suhteiden tärkeyttä suomalaisiin. Ilmeni, että leireillä oli yleensä ottaen vähän suomalaisia, jolloin suhteita valtaväestöön ei juuri pääse syntymään. Tutkimukset osoittavat sen, että uuden kielen ja kulttuurin oppiminen auttaa maahanmuuttajaa kotoutumisessaan. Tästä syystä suomalaisnuorten mukaan saaminen leireille olisi tärkein eräleiritoiminnan kehittämisen kohta. Vaikka nuoret saavat muista maahanmuuttajanuorista vertaistukea, ovat suhteet suomalaisiin merkittäviä uuteen kulttuuriin sopeutumisessa. Onko välttämätöntä, että leirille osallistuvat suomalaisnuoret ovat samasta koulusta, vai voitaisiinko leiritoimintaa kehittää esimerkiksi siten, että seurakuntamme aktiivinuoria hyödynnettäisiin? Esimerkiksi

isokoulutukseen osallistuu paljon innokkaita nuoria, jotka voisivat olla halukkaita olemaan mukana myös eräleiritoiminnassa. Rättyän tutkimuksessa ilmenee, että nuorten diakoniavastuu on ohentunut. Nuoret ovat tulevaisuuden vastuunkantajia, jonka vuoksi heitä tulisi saada mukaan diakonian piiriin. (Rättyä 2009, 109.) Mikäli suomalaisnuoria saataisiin innostumaan mukaan toimintaan, myös maahanmuuttajanuoret saisivat kontakteja erityisesti kristittyihin suomalaisnuoriin.

Jatkotutkimusaiheeksi esitämme eräleiritoiminnan kokemusten tutkimista suomalaisnuorten näkökulmasta. Olisi vertailupohjan saamiseksi mielenkiintoista tietää, kuinka vastaavasti he ovat kokeneet eräleiritoiminnan. Olisi myös mielenkiintoista tutkia opinnäytetyössämme mukana olleita nuoria heidän kasvetuaan aikuisiksi. Onko kokemus ja ymmärrys eräleiritoiminnasta kotouttavana tukimuotona mahdollisesti ajan saatossa muuttunut?

Opinnäytetyömme on opettanut meille, että kotoutuminen on maahanmuuttajalle pitkä ja kuormittava prosessi. Olemme syventäneet omaa ymmärrystämme kotoutumisesta nimenomaan maahanmuuttajien näkökulmasta. Kotoutumiseen liittyviä tekijöitä on aina useita ja kotoutuminen on myös pitkälle yksilön subjektiivinen kokemus. Vaikka valtakulttuurin silmissä maahanmuuttaja näyttäisikin kotoutuneen maahamme hyvin, hän saattaa elää ristipaineessa, jossa oma minuus ja identiteetti ovat jatkuvassa tulilinjassa. Emme voi tietää, mitä kaikkea maahanmuuttajan kokemusten takaa löytyy, mutta voimme yrittää ymmärtää niitä asioita, joita he haluavat meille avata.

LÄHTEET

- Aaltonen, Marjo; Ojanen, Tuija; Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 1999. Nuoren aika. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.
- Alitolppa-Niitamo, Anne 1993. Kun kulttuurit kohtaavat – matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Otava.
- Alitolppa-Niitamo, Anne 2003. Liminaalista jäsenyyteen? Somalinkielisten nuorten siirtymien haasteita. Teoksessa Harinen, Päivi (toim.) Kamppailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, 17–32.
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Sirkiä, Jouni 2007. Monikulttuuriset vertaisryhmät. Ohjaajan opas. Ryhmämalli kouluikäisten lasten vanhemmille. Helsinki: Väestöliiton Kotipuu.
- Anis, Merja 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Helsinki: Väestöliitto. Viitattu 23.11.2010
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/35938/diss2008Anis.pdf?sequence=1>
- Bremer, Lena 2009. Tulkin käyttö vuorovaikutuksen mahdollistajana. Teoksessa Haavikko, Ansa & Bremer, Lena (toim.) Ulkoisesti erilaisia, sisäisesti samanlaisia. Opas mielenterveystyöhön yli kulttuurirajojen. Helsinki: SMS - Tuotanto Oy, 52–60.
- Cantell, Matti (toim.) 2000. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Helsinki: LK-Kirjat/Lasten keskus.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. painos. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: PS-kustannus, 25–43.
- Forsander, Annika 2000. Maahanmuuttajat ja työllistyminen. Suomi maahanmuuttomaana. Teoksessa Euroopan kulttuurisäätien Suomen osasto 2000.

- Maahanmuuttaja kahden kulttuurin välissä. Invandrare mellan två kulturer. Helsinki: Säätytalo. Viitattu 13.10.2010
<http://www.eurocult.fi/julkaisut/Maahanmuuttaja-kahden-kulttuurin-valissa-2000.pdf>
- Haasjoki, Elina & Ollikainen, Teemu 2010. Kriisit nuorudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Mikä sun mieltä painaa? Turku: SMS-Tuotanto Oy.
- Haavikko, Ansa & Bremer, Lena 2009a. Ulkoisesti erilaisia, sisäisesti samanlaisia. Opas mielenterveystyöhön yli kulttuurirajojen. Helsinki: SMS - Tuotanto Oy.
- Haavikko, Ansa & Bremer, Lena 2009b. Maahanmuutto psyykkisenä prosessina. Teoksessa Haavikko, Ansa & Bremer, Lena (toim.) Ulkoisesti erilaisia, sisäisesti samanlaisia. Opas mielenterveystyöhön yli kulttuurirajojen. Helsinki: SMS - Tuotanto Oy, 14–28.
- Hakoköngäs, Laura 2009. Yhteisvastuu tekemässä töitä kehitysvammaisille ja maahanmuuttajille 2008-2009 – Miten kampanjat rakennettiin? Teoksessa Suviranta, Raili (toim.). Työ ja osallisuus. Diakonian vuosikirja 2009. Helsinki: Diakonia ry, Kirkkohallitus & Diakonia ja yhteiskuntatyö, 69–97.
- Hautaniemi, Petri 2004. Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosta & Nuorisotutkimusseura.
- Helander, Reetta & Mikkonen, Anna 2002. Ikävä äitiä... Ilman huoltajaa tulleet pakolaislapset Suomessa. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos.
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. Diakoniatyö. Asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita.
- Hirvonen, Ari 2006. Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa Hallamaa, Jaana; Launis, Veikko; Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 31–49.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Ikola, Matleena i.a. MONESA-projekti. Oulun seurakuntayhtymän paikallishanke. Loppuraportti. Liesilinna, Eeva 2010. Sähköpostiviesti 18.1.2010. Vastaanottaja Katri Järviluoma.

- Jasinskaja-Lahti, Inga 2000. Psychological acculturation and adaptation among Russian speaking immigrant adolescents in Finland. University of Helsinki. Department of Social Psychology. Doctoral dissertation.
- Jokinen, Erkki 2009. Kirkko - Suomalaisuuden suojelualue vai kulttuurien kohtaupaikka? Teoksessa Komulainen, Jyri & Vähäkangas, Mika (toim.) Luterilaisen Suomen loppu? Kirkko ja monet uskonnot. Helsinki: Edita, 62–89.
- Järvinen, Riitta 2004. Ammatillisen maahanmuuttotyön kulttuuri. Erilaisuus sosiaali- ja terveydenhuollon jäsenyksissä. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 27.9.2010 <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5854-0.pdf>
- Jääskeläinen, Ilkka 2002. Diakoniatoiminnan muodot. Maahanmuuttajatyö. Teoksessa Helosvuori, Riitta; Koskenvesa, Esko; Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani (toim.). Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 192–232.
- Kaikkonen, Pauli 2004. Vierauden keskellä. Vierauden, monikulttuurisuuden ja kulttuurien välisen kasvatuksen aineksia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.
- Kauppila, Reijo A. 2006. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kautonen, Soile 2003. Ammatillisen koulutuksen aulaturistit. Supra-projektin mahdollisuudet nuoren identiteettityön suuntaamisessa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro Gradu-tutkielma.
- Kepa ry. i.a. Järjestörekisteri. Kirkon kasvatus- ja nuorisotyö. Viitattu 24.11.2010 <http://www.gloaalikasvatus.fi/>
- Keskisalo, Anne-Mari 2003. Suomalais- ja maahanmuuttajanuorten vuorovaikutusta joensuulaisen koulun arjessa. Teoksessa Harinen, Päivi (toim.) Kampailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, 122–157.
- Keskushallinto – Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.a. Toiminta. Monikulttuurisuus. Seurakunnan maahanmuuttajatyö. Kirkon työ maahanmuuttajien parissa. Viitattu 13.8.2010 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=etusivu>
- Keskushallinto – Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.b. Toiminta. Diakonia. Diakonia Suomessa. Viitattu 24.8.2010

<http://sakasti.ev1.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=etusivu>

- Ketola, Tapani 2002. Leirituuli. Käsikirja leiritöiminnan järjestäjille ja ohjaajille. Helsinki : Lasten keskus.
- Kettunen, Terttu; Ihalainen, Jarmo & Heikkinen, Hannele 2001. Monimuotoinen sosiaaliturva. Helsinki: WSOY.
- Kirkkohallitus 2007. Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Kirkon ulkoasiain osasto 1996. Maahanmuuttajat ja kirkko. Mietintö maahanmuuttajien parissa tehtävän seurakuntatyön periaatteista, koordinoinnista ja käytännön järjestelyistä. Helsinki: Kirkon ulkoasiain osasto.
- Kokkonen, Jussi 2005. Kosovolaisten oppilaiden koulusuoriutuminen. John Ogbun makrotason mukaan tulkittuna. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Komulainen, Jyri 2009. Monien uskontojen Suomi. Kirkko keskellä kylää? Teoksessa Komulainen, Jyri & Vähäkangas, Mika (toim.) Luterilaisen Suomen loppu? Kirkko ja monet uskonnot. Helsinki: Edita, 12-40.
- Kosonen, Liisa 2008. Crowing up Vietnamese in Finland: Looking back 12 years later. The well-Being and Sociocultural Adaptation of Vietnamese as Children or Adolescents and as Young Adults. University of Helsinki. Department of Social Psychology. Doctoral dissertation.
- Kuokkanen, Ritva; Kivirinta, Mervi; Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2007. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kuula, Arja 2002. Tutkimuseettiset tietosuojakysymykset sosiaalitieteissä. Viitattu 3.3.2010 http://cc.joensuu.fi/~loristi/2_02/kuu202.html
- Kuula, Arja 2006. Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa Hallamaa, Jaana; Launis, Veikko; Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma (toim.) Etiikkaa ihistieteille. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 124–140.
- Laine, Kaarina 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Helsinki: Otava.
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999/493, 9.4.1999. Viitattu 21.9.2010
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990493>
- Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli 2003. Miksi erilaisuus? Teoksessa Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) Erilaisuus. Tampere: Vastapaino, 7-17.

- Lepola, Outi 2000. Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Liebkind, Karmela 1994. Monikulttuurisuuden ehdot. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.) Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus, 224–240.
- Liebkind, Karmela 1997. Kulttuurien kohtaaminen. Teoksessa Tammi, Ari (toim.) Vieraita ja muukalaisia. Kirkko monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Helsinki: Kirjapaja, 97–111.
- Liebkind, Karmela & Jasinskaja-Lahti, Inga 1997. Maahanmuuttajien onnistuneen integroitumisen esteitä. Teoksessa Schulman, Harry & Kanninen, Vesa (toim.) Sovussa vai syrjässä? Ulkomaalaisten integroituminen Helsinkiin. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 93–108.
- Liesilinna, Eeva 2009. MONESA-hankkeen projektisihteeri. Suomen Lähetysseura. Helsinki. Sähköpostiviesti 14.9.2009. Vastaanottaja Katri Järviluoma.
- Manninen, Pirkko 2006. Kolmen maan kansalainen. Kartoitus Kuopion hiippakunnan maahanmuuttajatyön ja vieraskielisenseurakuntatyön tilanteesta. Opin- näytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Itä, Pieksämäki. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 30.10.2010
http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Pieksamaki2006/manninenpirkko.pdf
- Marjeta, Maarit 1998. Kotimaassa tiedettiin kuka minä olen. Selvitys maahanmuuttajien kotoutumisesta. Helsinki: Opetushallitus.
- Matinheikki-Kokko, Kaija 1994. Suomen pakolaisvastaanotto – periaatteet ja käytäntö. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.) Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus, 82–127.
- Matinheikki-Kokko, Kaija & Pitkänen, Pirkko 2002. Immigrant policies and the education of immigrants in Finland. Teoksessa Pitkänen, Pirkko; Kalekin-Fishman, Devorah & Verma, Gajendra K. (toim.) Education and immigration. Settlement policies and current challenges. Lontoo: RoutledgeFalmer, 48-73.
- Mikkonen, Anna ja työryhmä 2002. Yksin Suomessa. Ilman huoltajaa tulleiden lasten asema kansainvälisten suositusten valossa. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.

- Mikkonen, Anna 2005. Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat: kokemuksia kotouttamistoiminnasta. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne; Söderling, Ismo & Fågel, Stina (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 53–71. Viitattu 1.11.2010 <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/4a012ce81f458b01f2a717a244f51e92/1288600737/application/pdf/240696/Olemmemuuttaneet.pdf>
- Mikola, Marjo 2009. Ammatillinen kouluttautuminen kannattaa. *Monitori* 09 (2), 14–15.
- Myrén, Kati 1999. Pois paitsiosta –Maahanmuuttajien liikuntaharrastukset ja vapaa-ajanvieto Suomessa. Jyväskylä: LIKES – tutkimuskeskus.
- Mäkelä, Klaus 2006. Sosiaalitutkimuksen eettinen säätely. Teoksessa Hallamaa, Jaana; Launis, Veikko; Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 360–378.
- Mäkelä, Klaus 2010. Alaikäisiä koskevan yhteiskunta- ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettinen ennakkosäätely. Teoksessa Lagström, Hanna; Pösö Tarja; Rautanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 67–88.
- Niemelä, Heli 2003. Erottautumista ja ystävyyttä. Somalialaistyttyjen käsityksiä ja kokemuksia suomalaisista tytöistä. Teoksessa Harinen, Päivi (toim.) Kamppailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, 91–121.
- Nieminen, Liisa 2010. Lasten ja nuorten tutkimus: Oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa Lagström, Hanna; Pösö Tarja; Rautanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 25–42.
- Nuorisolaki 2006/72, 27.1.2006. Viitattu 31.10.2010
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>
- Oulun kaupunki 2009. Oulun kaupungin kotouttamisohjelma 2007. Viitattu 2.12.2009
<http://www.ouka.fi/kansainvalisyys/pdf/Kotouttamisohjelma.pdf>
- Petrell, Natasha 2009a. Kuohunta kuuluu murrosikään. *Monitori* 09 (2), 6-7.
- Petrell, Natasha 2009b. Vapaa-aika voi syrjäyttää nuoren. *Monitori* 09 (2), 8-9.

- Pitkänen, Pirkko 2006. Etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus viranomaistyössä. Helsinki: Edita.
- Rastas, Anna 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 78–102.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Rättyä, Lea 2009. Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Kuopion yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja. Viitattu 25.11.2010
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-951-27-1309-7/urn_isbn_978-951-27-1309-7.pdf
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Saarto, Arja 2006. Miten kunnat kotouttavat? Kotouttamislain toimeenpanon seurantakyselyn tuloksia vuodelta 2005. Viitattu 18.7.2010
http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/04_maahanmuutto/03_kotoutuminen/kuntaseuranta05.pdf
- Salmivalli, Christina 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Silvo, Juha (toim.) 1999. Kirkkohallituksen asettaman monikulttuurisuustyöryhmän mietintö. Kansan kirkosta kansojen kirkoksi. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Sisäasiainministeriö 2010. Maahanmuutto. Ajankohtaista. Maahanmuuttoaiheisia julkaisuja. Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma. Työhallinnon julkaisu 2006. Viitattu 21.9.2010
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/>
- Strandell, Harriet 2010. Etnografinen kenttätyö: Lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Lagström, Hanna; Pösö Tarja; Rautanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 92–112.
- Suokonautio, Jaana 2008. Palapelin palat paikoilleen. Maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumiskoulutuksesta ja ehdotuksia sen kehittämiseksi. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö & Euroopan sosiaalirahasto 2000–2006.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a. Apua ja tukea. Maahanmuuttajalle tukea ja turvallista yhteyttä. Viitattu 13.8.2010 <http://evl.fi/EVLfi.nsf>

- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b. Tule mukaan. Maahanmuuttajat. Viitattu 1.11.2010 <http://evl.fi/EVLfi.nsf>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c. Tule mukaan. Nuoret ja opiskelijat. Viitattu 1.11.2010 <http://evl.fi/EVLfi.nsf>
- Suomen Lähetysseura i.a. MONESA – lapsityön ja nuorisotyön monikulttuurisuus- ja osallisuuskasvatuksen projekti (2007-2009). Viitattu 1.12.2009 <http://www.mission.fi/monesa/>
- Suurpää, Leena 2002a. Hierarchies of difference. Finnish young people' s conceptions of group membership. Teoksessa Suurpää, Leena. Erilaisuuden hierarkiat. Suomalaisia käsityksiä maahanmuuttajista, suvaitsevaisuudesta ja rasismista. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 77–104.
- Suurpää, Leena 2002b. Rasismi tarinoina –Kertojina helsinkiläiset nuoret. Teoksessa Suurpää, Leena. Erilaisuuden hierarkia. Suomalaisia käsityksiä maahanmuuttajista, suvaitsevaisuudesta ja rasismista. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 163–197.
- Talib, Mirja-Tytti & Lipponen, Päivi 2008. Kuka minä olen? Monikulttuuristen nuorten identiteettipuhetta. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Kasvatusalan tutkimuksia. Turku: Suomen Kasvatustieteellinen seura.
- Talvinen, Päivi & Nylund, Marianne 2008. Kotouttavan yhteisösozialiteetin yhteistoiminnallisuus. Teoksessa Roivanen, Irene; Nylund, Marianne; Korkeamäki, Riikka & Raitakari, Suvi (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla. Jyväskylä: PS-kustannus, 111–125.
- Thitz, Päivi 2006. Yhteisöllisyys diakoniatyössä. Diakonian tutkimus 06 (2), 93–111.
- Tiainen, Riikka 2008. ”Haluaisin rohkaista ihmisiä tekemään työtä heidän kanssaan.” Seurakunnan lapsi- ja nuorisotyöntekijät maahanmuuttajatyössä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä, Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonia ja kristillinen kasvatustieteiden tutkimus. Opinnäytetyö. Viitattu 30.10.2010 http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Jarvenpaa2008/fb1864_Jrvenp_Tiainen_08.pdf
- Tilastokeskus 2009. Maahanmuuttoa ja muuttovoittoa ennätysmäärä 2008. Viitattu 30.11.2009. http://www.stat.fi/til/muutl/2008/muutl_2008_2009-05-20_tie_001_fi.html

- Tilastokeskus 2010a. Tilastot. Maahanmuuttoa viime vuotta vähemmän. Viitattu 9.10.2010 http://www.tilastokeskus.fi/til/muutl/2009/muutl_2009_2010-04-22_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus 2010b. Tilastot. Maakuntien väestökehitys ajautumassa eri suuntiin. Viitattu 9.10.2010
http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/2009/01/vaerak_2009_01_2010-09-30_tie_001_fi.html
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Viitattu 3.3.2010
<http://www.tenk.fi/ennakoarviointi/eettisetperiaatteet.pdf>
- Türkmen, Riitta 2001. Maahanmuuttajan Kallion seurakunnan kupeessa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä, Helsinki. Opinnäytytyö. Viitattu 30.10.2010
http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Helsinki2001/TurkmenRiitta2001.pdf
- Työ- ja elinkeinotoimisto 2006. Vuoden 2005 tiedotearkisto. Työryhmä luovutti ehdotuksensa hallituksen maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi. Viitattu 27.9.2010
http://www.mol.fi/mol/fi/06_tyoministerio/05_tiedotteet/01_2005/index.jsp
- Työministeriö 2005. Kala kuivalla maalla. Kotoutuminen maahanmuuttajan näkökulmasta. Työhallinnon julkaisu 344. Viitattu 29.9.2010
http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj344.pdf
- Vehkalahti, Kaisa; Rutanen, Niina; Lagström, Hanna & Pösö, Tarja 2010. Kohti eettisesti kestävä lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa Lagström, Hanna; Pösö Tarja; Rautanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 10–23.
- Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Yeung, Anne Birgitta 2007. Diakonia ristipaineiden aallokossa? – Diakonian työnäky ja suhde hyvinvointivaltioon. Diakonian tutkimus 07 (1), 5-25.
- Ylänkö, Maaria 1997. Afrikkalaisten integraationäkymät – pohdintoja Suomen lähtökohdista vastaanottajamaana. Teoksessa Schulman, Harry &

Kanninen, Vesa (toim.) *Sovussa vai syrjässä? Ulkomaalaisten integroituminen Helsinkiin*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 27–58.

LIITE 1: Haastattelukysymykset

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Taustatiedot

Montako kertaa olet ollut leirillä mukana?

Eräleiritoiminta ja kotoutuminen

Miksi olet leirillä mukana?

Vaikuttaako leiri elämääsi ja olemiseesi Suomessa?

Millä tavalla? Mitä olet saanut leiriltä, miten se auttaa arjessa, mitä hyötyä leiristä itsellesi on?

Millaista leirillä oli olla mukana?

Millaista leiritoiminta oli?

Miten koit sen, että leirillä oli mukana suomalaisia nuoria?

Kirkko arjessa

Tiedätkö mikä on suomen ev.lut. srk? Mitä tiedät srk.sta, oletko tutustunut siihen?

Tiedätkö millä tavalla seurakunta on mukana leirillä? Mistä havaitset/huomaat?

Onko seurakunnan mukana olemisella sinulle merkitystä? Mitä hyötyä itsellesi arvelet siitä olevan?

Eräleiritoiminnan kehittäminen

Miltä leirin työtehtävät tuntuivat ryhmässä? Piditkö/ etkö pitänyt, miksi?

Oliko toimintaa mielestäsi riittävästi?

Oli, miksi?

Ei, miksi ei?

Mikä leirillä oli hyvää?

Mikä leirillä oli huonoa?

Osallistuisitko leirille uudestaan?

LIITE 2: Saatekirje

Hei!

Olemme sosionomi (AMK) + diakoniopiskelijoita Oulun Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä aiheesta: Maahanmuuttajanuorten kokemuksia kotouttavasta eräleiritoiminnasta. Haluamme tietää kokemuksistasi Siirajärven eräleireistä, jossa olet ollut mukana. Toivomme, että saamme sinulta ideoita ja ajatuksia leiritoiminnan kehittämiseksi. Sinun henkilöllisyytesi pidetään salassa, ja tietoja, jotka meille annat, käydään läpi luottamuksellisesti. Muista, kysymyksiin **ei ole olemassa oikeita vastauksia**, vaan haluamme tietää, mitä **sinä itse** asiasta ajattelet. Opinnäytetyö julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyötietokannassa, jossa sen voi vapaasti lukea. Jos sinulla on jotain kysyttävää, voit laittaa sähköpostia meille tai Árpád Kovácsille. Sinun ei ole pakko osallistua haastatteluun. Olemme kuitenkin erittäin iloisia, jos osallistut haastatteluun. Siitä on meille todella paljon apua. Jos haluat myöhemmin lukea valmiin opinnäytetyön, voit pyytää, että lähetämme sen sinulle sähköpostilla. Opinnäytetyötä voit pyytää sähköpostilla keväällä 2011.

Aurinkoisin terveisin

Katri Järviluoma katri.jarviluoma@student.diak.fi

Katja Muhonen katja.muhonen@student.diak.fi

Árpád Kovács arpad.kovacs@evl.fi